Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ПЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 254 (10546) | 1977 чылдың октябрь 27, четверг | 1925 чылда үнелеп эдилген | Өртээ 2 коп.

1917 ОКТЯБРЬНЫҢ АЧЫЗЫНДА 1977 БИИ-ХЕМ

НАЙЫРАЛДЫҢ БЫЖЫГ ДОҢУ

Улуг Октябрьниң күүлүг чалтыы ырак кыдыг Тыва черге база чаңгыланып кээп турган. 1921 чылда Тывага улусчу революция тиилээн. Аныяк Совет Республика-биле кызыгаарлажып турган амгы Бии-Хем районнуң девискээри революсчу болуушкуннар-биле онза байлак. ТАРН-ны тургузар дугайында шиитпирни хүлээп алган агитбюро кежигүнериниң чөвүлел хуралы 1921 чылдың октябрь 29-та Дыттыг-Арыг деп черге эрткен. 1922 чылдың февраль 28-тен март 1-ге чедир Туран хоорайга партиялың ийиги чөвүлел хуралы боор эрткен. Ук хуралды төөгүде ТАРН-ның бирги съездизи деп адаан.

Оон бөөр-ле районга орус тараачыннар чоорту Туранга болгаш Өөкке чурттап, тыва араттарның болгаш орус тараачыннарның аразында чоокшулажыышкын эгелээн. Бо бүгү районнуң экономика, культура хөгжүлдезинге чаагай салдарны чедирген. Ынчангаш тыва бижикти нептередиринге чедиишкиннери дээш Бии-Хем район 1940 чылда ТАР ордени-биле шаннаткан.

Совет эрге-чагырганың чылдарында районнуң экономика, культура хөгжүлдези кайгамчык шапкын болган. Хөй националдыг улуг совет ог-булениң составында Тываның бактаан киргениниң сөөнда улус ажыл-агыйының ажыг-ажыг адырлары калбаа-биле хөгжээн. Эрткен үжен үш чылдарда районда болган чамдык чаартылгаларның сан-фактыларын көрөлгөй. 1944 чылда районнуң колхозтарынга чедип трактор, ийи чүк машинаны, чаңгыс-ла комбайн турган болза, ам районда 400 ажыг трактор, 290 хире автомашина, 130 хире комбайннар бар. Тарылга шөлү он бир катап улгаткан. 1944 чылда районга алды муң ажыг хой, ошкы турган болза, ам ук сан 81 муң ажыып турар. Үүрмек ажыл-агыйларның орнунга бедик механизациялыг беш улуг ажыл-агыйны тургускан. Оларның аразында эң хоочун ажыл-агый—«Кызыл тараачын» совхоз Улуг Октябрьниң чартык үүс чылын таварыштыр Ленин орден-биле шаннаткан.

Районнуң экономиказы чыл келген тудум-на хөгжүп сайзыраа олурар. Совхозтарның материал-техникиг баазазы быжыгып, көдөө ажыл-агый бүдүрүлгезин специализастаазы болгаш концентрастаазы кол черни ээлеп турар. Чурттап эрткен орууунче бии-хемчилер хая көрүп, чаартылгаларының дугайын бөгүн магадаашкын-биле чугаалажып турарлар. Күчүлүг техника кайда-даа суурларга баргаш көөр болзунарза, ында чаа тудуглар чыл бүрү немежип турар. Эрбекте, Аржаанда, Хадында, Сесерлигде чаа школаларны, интернаттарны туткан. Малчыннарның ажы-төлүнге ол кончуг таарымчалыг. Аржаанда чаа Культура бажаны, Өөкте чаа школа удаазе ажыглаага кирер. «Кызыл тараачын» совхозта Культура ордузунуң тудуу эгелээн. Ону беш чылда 39 миллион капитал салыышкынын районга шинээдири көрдүгеен.

Бии-Хем район. оон ажыл-агыйлары ёзулуг-ла интернационалчы коллективтер. Районда Совет Эвилелиниң 26 нацияларының болгаш бичеулустарының төлөөлөри даартагы хүнүгүе бижыг бүдүрелдиг, чиге көрген перспективалардыг чурттап, ажылдап турарлар. Районнуң ажыл-ишчилери юбилейин күш-ажылчы белектерлиг уткуп турарлар. Бо чылдың октябрь 20-де турганы-биле алырга, күрүнеге сүт садарының чыл планын район 85 хуу күүсеткен. Бо талазы-биле «Саян» совхоз мурнап турар. «Саян», «Кызыл тараачын» совхозтар дүк садарының планын күүсеткен. Күрүнеге эзт дужаарының талазы-биле «Шивилиг», «Кызыл тараачын» совхозтарда семиртилгеде турар малдарны дужааташ, күрүне планын күүседиринин бүгү аргалары бистебар.

Бии-хемчилер юбилейлиг чылда багай эвес дүжүттү өстүргеннер. Тараа культураларының бир гектардан дүжүдү пинтизи-биле районда 9 центнер болган. «Кызыл тараачын» совхоз бир гектардан ортумаа-биле 13,5 центнер дүжүттү ажаан алган. Бо совхозтуң тараажылары 9150 тонна тарааны ажаап алган, 1700 тоннаны үрезинге урган, тараапы күрүне шыгжамырынга урары ам-даа уламчылап турар.

Кышка белеткелди, пинтинин малынга чем белеткелин багай эвес организастаан бис. Ылангыя сенаж салырынче онза кичээнгейин угландырын келдинис. Бо талазы-биле план ажыр күүсеттинген. Сягеп болгаш силос белеткээр планнын күүседиринде четпестер бар.

Үлетпүр бүдүрүлгелериниң аразындан Туранның амыдырал хандырылга комбинады СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчилер Кызыл тутуп чыл эгезинден бөөр быжыы-биле тудуп турар. Райүлетпүр комбинады, ыяш белеткээр пункт дээш өске-даа коллективтер юбилейни чедишкиниг уткуп турарлар.

Улуг Октябрьниң 60 чыл юбилейин күш-ажылчы белектер-биле уткуп турар кайгамчык кижилер районда эвээш эвес. Оларның чижээнге «Саян» совхозта кадарчы Сергей Байкара хонукта бир баш бода малга онаавитыр 700—750 грамм немелде дезинин ап турар. «Хадын» совхозта мурнакчы саанчы Галина Каракыс, «Саян» совхозта аныяк саанчы Галина Самусь, «Кызыл тараачын» совхозта Клара Доргак бо чылдың социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүседипкеннер. Районнуң амыдырал хандырылга комбинадында Антонина Смирнова, «Сельхозтехниканың» Бии-Хем салбырының чолаачызы, Ленинчи комсомолдуң лауреады Виктор Титов, механизатор Виктор Галактионов дээш онон ишчилер келир чылдың үлүүнде ажылдап турарлар. Хойжулар Кечил-оол Ооллаң, Маады Шойлаа, Маады Саңдакпан дээш өскелериниң-даа аттары тергиннериниң аразында киргеен.

«Тыва АССР-ниң бүдүрүүчү күштерин улам ынай комплекстиг хөгжүдер дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалында бистиң районнуң хөгжүлдезинге хамаарышкан солуп планнар көрдүнгеен. «Кызыл тараачын», «Саян», «Шивилиг» совхозтарга мал ажылының комплекстерин тудуп тургузар. Туран хоорайга эмнелге комплекизи тургустунар. Эрткен чылын районнуң ажыл-агыйлары 1052 муң рубльдиг орулгаалын алганнар. Бо чылын ук сан улам өзер. Күш-ажылдың бүдүрүүчүлүг бедип олурар. Эрткен чылын үлетпүр продукциязын 3 миллион ажыг рубльге сайгарган.

Бии-хемчилер ада-өгбелериниң революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чанчылдарынга шынчы болуп, ону уламчылап, дөзеп салган турарлар. Революциниң хөрөө дээш. Улуг Октябрьниң чаалап алышкыннарын камгалаар дээш эрес-маадырлыг тулчуп чораан кижилериниң дугайында чыруктыг турасхаал бистиң чүректеривисте кезээ мөңгеде чурттап чоруур. Ада-чурттуң Улуг дайынынын фронтуларынга бистиң райондан 300 ажыг кижи тулчуп чораан. Тывага партизан шимчээшкининге хамаарышкан төөгүлүг черлерде база Ада-чурттуң Улуг дайынынга мөчээннерге турасхаалдарны тургускан бис.

Бии-Хемнің чер-күш-ажылчы алдар-биле база байлак. Социалистиг Күш-ажылдың баштайгы Маадырларының бирээзи Маадыр Парыкмаа амгы «Хадын» совхозка комсомолчу аныяктарның звеносун удуртуп, дүжүт дээш демиселге эрестиг ажылдаап, бедик атка төлептиг болган. Оон чаагай херээн бөгүнгү салгал уламчылап, күш-ажылчы фронтуга улуг чедишкиннерни чедип ап, Төрөөн чуртун өөртүп турарлар. Найыралдың быжыг доңунга үлеелеттинген салгалдарның эстафетазы уламчылавышаан.

В. ЕВТЕШИН,
СЭКП Бии-Хем райкомунуң бирги секретары.

ЮБИЛЕЙЛИГ ЧЫЛДА РАЙОННУҢ АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРИ ТӨРӨЭН ЧУРТКА:

- 2630 тонна эзтти,
- 5950 тонна сүттү,
- 344 тонна дүктү садарын хүлээнгеннер.

БО ЧЫЛДЫҢ ОКТЯБРЬ 1-ГЕ ЧЕДИР:

- 1779 тонна эзтти,
- 4589 тонна сүттү,
- 320,7 тонна дүктү саткан.

ЧЫЛ ТӨНЧҮЗҮНГЕ ЧЕДИР:

- 851 тонна эзтти,
- 1361 тонна сүттү,
- 23,3 тонна дүктү садар.

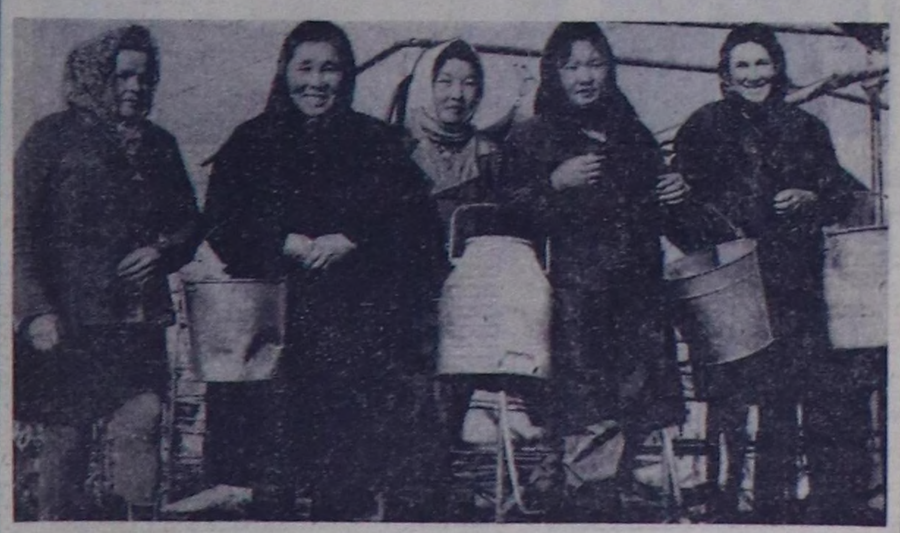

Ферманың турар чери тайга эдээнде. Долгандыр турар бойдус каас, чараш. Ногаан эзим ам колдуунда ак шуглак-биле шыптынып эгелээн, соок тыныш оон үрер апарган. Ынчалза-даа хайныышкынныг ажыл-иш фермага черле үзүктелбес. Эртен эрте, кежээ орай-даа ажыл харын изиг түлүк болур. Ферманың саанчылары Улуг Октябрьниң юбилейин төлептиг уткуурунга белетиенип турарлар. Күрүнеге сүт садарының тос айлар планын «Саян» совхоз чедиишкинниг күүсеткен. Мөгай фермазының коллективи аңаа төлептиг үлүүн киирген.

Өөк көдөө Совединиң депутады аныяк саанчы Галина Самусь бо чылгы планныг онаалдаларын шагда-ла ажыр күүсеткеш, келир чылдың үлүүнге кииришпир ажылдап турар. Оон-биле кады ажылдап турар саанчыларда мурнакчылар эвээш эвес. Онгу беш чылдың ийиги чылын чедиишкинниг доозар быжыг сорулга оларны сорук киирип турар.

ЧУРУКТА: «Саян» совхозтуң Мөгай фермазының бөлүк саанчылары.

Республика найысылалы Кызылды Совет Эвилелиниң эң чоокку хоорай, суурлары-биле харылзаштырып турар орук база Бии-Хем районну таварты эрткен.

ЧУРУКТА: оруктуң Туран биле Кызыл аразында участогу.

КҮЧҮЗҮНДЕ ЧЕТКЕН

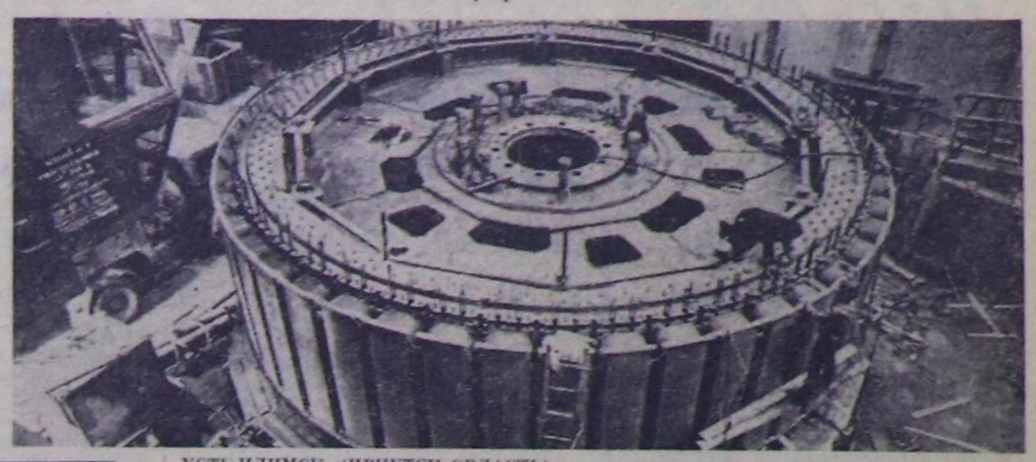

УСТЬ-ИЛИМСК. (ИРКУТСК ОБЛАСТЬ). (СЭТА). Усть-Илимск ГЭС-тиң сөөлгү, 15-ки агрегады үлетпүр тогун октябрь 25-те берип эгелээн. Сибирьниң чаңгыс аай энергосистемазынга энергияның чаа агыышкыны каттышкан. Ол гидротурбинаны ажыглалга киргени-биле станцияның күчүзү толевилеттингеен үш миллион алды чүс муң киловаттка четкен. Улуг Октябрьның 60 чыл ооңга алдар болдурган социалистиг хүлээлгелериниң кол пунктузун гидротудугжулар хуусаа бетинде күүсеткен. Агрегаттарны ажыглалга киргериниң хуусааларын кызырып турган, чылдың төнчүзүнге чедир пландан артыкка миллиард киловатт-шак энергияны ажылдап үндүрген турар.

ЧУРУКТА: 15-ки агрегаттың гидротурбиназы.

Э. БРЮХАНЕНКОНУҢ фотозу.

СОВЕТ-ИНДИЙ ЧУГААЛАЖЫЫШКЫННАР ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

СЭКП ТК-ның Чигине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының орлакчызы И. В. Архипов оларбиле Индия Республиканың Премьер-министри Морарджи Десаннин, Индияның даштыкы херектер министри А. Б. Ваджпаинин аразында совет-индий чугаалажыышкыннар октябрь 25-те Кремльге үргүлчүлээн.

Совет-индий кады ажылдажылганы бүгү-ле кол-кол угланыышкыннарга, оон иштинде делегей ареназынга-даа улам ынай хөгжүдери-биле оон айтырыгларын чугаалажын көрген.

Делегей айтырыгларындан чепсекти эндере бүдүрерин кызыгаарлаары болгаш чепсекти дүжүрери. Чоокку Чөөп чүкте, Африка шенээнде дүшкүүрлүг чоруктун айыылдыг одагларын узуткаары, Африканың мурнуу чүгүнде расисчи ёзу-чурумнарның политиказы дээш ышкаш ыдыг өйү келген сорулгаларже онза кичээнгейни салган. Ол үеде ийи чурттун туруштарының дүжүүн турары азы чоок болуп турары демдеглеттинген. Дүшкүүрлүг чоруктун чавырлыышкынының чорудулгазын хапыладыры-биле, ону делегейниң бүгү районнарынга, оон иштинде Азия дашке-даа нептередиринбиле эргежок чугула кужеиишкиннерни моон сонгаардаа кылыр, бүгү чурттарның аразынга дөз эргелиг, бот-бодунга ажыктыг кады ажылдажылганы идепкейжидер бодап турарын ийи тала илергейлээн.

Чугаалажыышкыннар чылыг, пайыралдыг байдалга эрткен.

(СЭТА).

«ССРЭ-НИҢ УЛУСТУҢ ЭМЧИЗИ» ДЕП ХҮНДҮЛҮГ АТТЫ ТУРГУЗАР ДУГАЙЫНДА
ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң **доктаадыры болза:**

1. «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хүндүлүг атты тургузар.

2. Улустуң кадык камгалалын хөгжүдеринге улуг салыышкынны киргеен, онза профессионал мергежилиг, бедик моральдыг шынарларын болгаш бодунун профессионал ажыл-чорудулгазынга өрес-шудургузун көргүскен, эмнелге участоктарының, амбулаториялардың, поликлиникаларның, божудулга бажыннарының, эмнелгелериниң болгаш кадык камгалалының өске-даа эмнелге-профилактиктиг база санитар-профилактиктиг албан черлериниң эмчилериниге «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хүндүлүг атты ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму тыпсыр.

3. «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хүндүлүг аттың дугайында дүүмү болгаш «ССЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хөрек демдээниң тайылбырын бадылаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1977 чылдың октябрь 25.

«ССРЭ-НИҢ УЛУСТУҢ ЭМЧИЗИ» ДЕП ХҮНДҮЛҮГ АТТЫҢ ДУГАЙЫНДА ДҮРҮМ

1. Улустуң кадык камгалалын хөгжүдеринге улуг салыышкынны киргеен, онза профессионал мергежилиг, бедик моральдыг шынарларын болгаш бодунун профессионал ажыл-чорудулгазынга эрес-шудургузун көргүскен, эмнелге участоктарының, амбулаториялардың, поликлиникаларның, божудулга бажыннарының, эмнелгелериниң болгаш кадык камгалалының өске-даа эмнелге-профилактиктиг база санитар-профилактиктиг албан черлериниң эмчилериниге «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хүндүлүг атты ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму тыпсыр.

2. ССРЭ-ниң Кадык камгалал министерствозунуң киирип келгени-биле «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хүндүлүг атты тыпсыр.

3. «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хүндүлүг атты тывыскан кижилерге ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң бижиин болгаш доктаатканы хевириң хөрек демдээн тыпсыр.

4. «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хөрек демдээн хөректиң оң талазынга кадаар болгаш айыткан атты тывыскан кижилерде ССРЭ-ниң ордениларын бар болза, ук демдекти оларның үстүне надар.

5. «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хүндүлүг атты дүжүрерин чүгле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму кылган туруп болур. Айыттынган атты дүжүрер дугайында негелдеми суд органнары азы ССРЭ-ниң Кадык камгалал министерствозу ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга киирип болур.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

* * *

«ССРЭ-НИҢ УЛУСТУҢ ЭМЧИЗИ» ДЕП ХӨРЕК ДЕМДЭЭНИҢ ТАЙЫЛБЫРЫ

«ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп хөрек демдээ щит хевирлиг, оон үстүү кезээ элээн дээрбектелчек, а хажыларын тогериктелчек кылдыр кылган адаа кезээнин ортузунда будунналчак бар. Демдектиң үстүнде «ССРЭ-ниң улустуң эмчизи» деп дөстейти бижээн үш одуруг бар. Ол бижиктин адаанда солагай талазында медицинаның эмблемазын сиилбиш каан, оң талазында — алдынган сиилбээн даара бүрүлерин чыпшыр кылган. Демдекти моңгүнпеп каан, оон бедии 30 мм, калбаа 23 мм. Демдектиң кыдыын достайтыр хаажылаан.

Демдекти үтте быжыглаан илчирбе-биле моңгүнээн колодкага тудуштурар, дөстейтир кылган кадыр биле масканы колодканың дээрбектелчек кырында сиилбээн. Колодканың үстүү кезээн кызыл кожаа-биле шаккан. Демдекти хепке быжыглап алыр булавка колодканың артыы талазында бар.

Демдектиң болгаш колодканың алыс бодун нейзилъберден, а даара бүрүлерин—ампактан кылган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

УЛУГ КӨДҮРЛҮҮШКҮН-БИЛЕ

Улуг юбилей бүдүүзүнүң бо хүннеринде республиканың коммунистери болгаш ажылчы чоннары СЭКП ТК-ның октябрь (1977 чыл) Пленумунун, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чедиги сессиязының түннелдериниң болгаш эш Л. И. Брежневтиң илеткелинде айыттынган сорулгаларның дугайын бедик көдүрүүшкүннүң байдалынга чугаалажын турар. Бурунгу хүн ол дугайында эйтырыгны чугаалашкан СЭКП-ниң чамдык райкомнарының пленумнары, парторганизацияларының актив хуралдары болуп эргилээн.

ТУРАН хоорайга болгаан районнуң партия активиниң хуралынга бо айтырыг талазыбиле илеткелди СЭКП Бии-Хем райкомунуң бирги секретары В. М. Евтешин кылган. Илеткелчи болгаш санал берген эштер ССРЭ-ниң чаа Конституциязының төлевилелин чугаалажын турган үеде чоруттунган партийжи организакчы болгаш политиктиг ажыл-херектиг болгаш Улуг Октябрьның 60 чылының юбилейинге уткуштур шалыпчы күш-ажылдың дугайында тодаргай доктаап, күш-ажылчы коллективтерде байдалды хандыр анализтээннер.

Районнуң совхозтарының ажыл-ишчилери улуг байырлалды күш-ажылчы чедиишкиннерлиг уткуп турар. 9 айларда күрүне планынга немей район 231 тонна сүттү, 375 тонна сүттү саткан. «Саян» совхозтуң малчыннары күжеиишкиниг ажылдаап, мал ажылының продуктуларын күрүнеге садар планын дыка ажырган. «Кызыл тараачынның» ажыл-ишчилери күрүнеге эзт, сүт садар планын эки күүсеткен.

Туранның чамдык бүдүрүлгелери, ылаңгыя Туранда чоннуң амыдырал хандырылга комбинады, ыяш белеткээр пункт ышкаш коллективтер план күүседиринге бедик көргүзүглерни чедип алган.

Илеткелчи болгаш санал берген эштер: «Саян» совхозтуң директору Е. М. Трошев, «Өөк» совхозтуң механизатору А. Доспан, районнуң улусчу контроль комитединиң даргазы Л. Н. Шутов, «Саян» совхозтуң Сесерлиг салбырының эргелекчизи К. С. Дотпа болгаш өскелер-даа ажыл-херектиг эки талаларын болур-чоруу-биле демдеглээш, чедир шиитпирлеттинмээн айтырыгларже, ажыглаттынмаан курлавырларже болгаш аргаларже кичээнгейни угландырганнар.

Районда «Хадын», «Өөк» совхозтар, «Тыва көдөө тудуг» трестиң КМК-зы, «Тыва септелге тудуг» трестиң тудугмонтаж участогу ышкаш, плановар болгаш хүлээлгелер күүседиринге хожудан турар ажыл-агыйлар база коллективтер барын хуралга демдеглээн.

Районнуң партия активиниң хуралынга чогуур доктаалды хүлээп алган.

* * *

Бурунгу хүн СЭКП райкомнарының пленумнары болгаш партия активиниң хуралдары **Чадаанага, Самагалдайга, Шагаан-Арыгга, Кызыл-Мажалыкка, Мугур-Аксыныга, Кызыл районунга** болуп эрткилээн. Оларның киржикчилери СЭКП ТК-ның октябрь (1977 чыл) Пленумунун, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң эзлчег чок чедиги сессиязының түннелдерин, эш Л. И. Брежневтиң илеткелинде айыттынган сорулгаларны база ССРЭ-ниң чаа Конституциязын чер-черде коммунистер болгаш бүгү ажылчы чоннарның бүрүн чүүлдүгүнүүшкүн-биле хүлээп ап турарын демдеглеп турар.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ БЕЛЭЭВИС

Тараажының салыышкыны

Улуг Октябрьның 60 чылынга чедир чугле неделя хире үе арткан. Кайгамчык улуг байырлалды бистиң «Кызыл тараачын» совхозтуң ажыл-ишчилери сеткил ханыышкын-биле сорук кириишкинниг уткуп турарлар. Совхозтуң тараажылары юбилейжи ажыл-хереклерге боттарының телептиг үлүүн киргеннер. Юбилейлиг чылдың хову ажылдарын чедиишкинниг доостувус. Баш-ла хонук бурунгаар ажыл-хереклериви түүнеп, мурнакчыларга шаннал-макталдарны тывыскан.

Бистиң совхоз эзт-сүт угланыышкынны ажыл-агый. А тараажылар бистериң талавыстан маңаа киирер улуг-хуувус улуг. Малга быжыг чем-суурну тургузары, мал чеминиң баазазын быжыглаары чугула сорулга. Бо чылын «Кызыл тараачын» совхозтуң тараажылары тараа культураларының гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 14 центнер дүжүттү ажаап алган.

Кады ажылдап турар эштерим Николай Рымарёв, Игорь Кунаев чарышка ийиги, үшкү черни ээлээш, хүндүлел бижиктер болгаш түс-туста 300—200 рубль акша шаннаддарын алганнар. Валерий Белекпен, Маады Шагдыр-оол олар база-ла чедиишкинниг ажылдаан.

Юбилейге мээң белээм: 1977 чылдың дүжүт ажаалдазынга чедиишкинниг ажылдааш, совхозтуң комбайнерлериниң аразынга бирги черни ээлээним болур. Ниитизи-биле 579 гектар черниң тараазын кестирип, ажаадым. Хүндүлел бижик-биле кады 400 рубль акша шанналын менээ тывыскан. Оон аңгыда социалистиг чарыштың тиилекчилериниг түс-туста 400 кг тарааны база халаска бээр.

«Кызыл тараачынның» тараажылары юбилейни ынчаар уткуп турар бис.

Н. ТИМАШКОВ,
«Кызыл тараачын» совхозтуң комбайнери.

Келир чылдың үлүүнге

Күш-ажылчы оруун чап-чаа эгелеп чоруур аныяк кижите кады ажылдап турар коллективиниң кижизидикчи салдары ончуг улуг деп чүвени херек кырыыга корүп, бүзүредим. Могай фермазында ёзулуг-ла пайыралдыг интернационалчы коллектив ажылдап турар. Хоочуп-даа, аныяк-даа саанчылардың аразында орустар, тывалар шагдап бээр-ле кады ажылдап, чурттап келген боон турар. Хоочуннарның чамдыктары ам харын пенсияже үпер чеде бергилээш, ийи кижини удавас үдээр.

Саанчы кижиниң ажыл-хереклериниң дүгаймында тайылбыр кылып чүүп чугаалаар боор. Кандыг-даа ажылга кижиниң бодунуң чүткүлү, күзелл негеттипер апаар. Мен базала бодумнуң күзелим-биле саанчылап киноген мен. Ажыл берге дээрэ менээ бөлдингир турган. Күзел-чүткүлүн ёзугаар ажылдаары совет хамаатыларының кол эргелериниң бирээзи дээрзин чоокта чаа хүлээп алган ССРЭ-ниң чаа Конституциязында айытган.

Могай фермазының коллективи юбилейни эки уткуп турар. Фермада 228 саар инек бар. Саар инек бүрүзүнге онааштыр 2500 кг сүттү саары планнаттынган турган. Бо чылдың тос айларының коргузүүн ёзугаар фермада инек бүрүзүнге онааштыр 2238 кг сүттү саттан бис. Бистиң саанчыларывыс тос айларда 518 топпа сүттү саттаннар. Бо фермада шагда-ла ажылдап турар хоочуннар Калчан-оол Анай, Дарья Коутлова олар тос айларның коргүзүү-биле чылдың планныг онаалдавысты күүседир доозуп чүткүлдүт ажылдап турар бис.

Тос айларда 2550 кг сүттү саан алган, ам келир чылдың үлүүнге кирештир ажылдап тур мен. Совет Төрээн чуртумнуң 60 чыл юбилейинге мээң күш-ажылчы белээм оң. Могайжылар юбилейжи эдчегин амдаа хол дыызыг, кызымак чүткүлдүг уламчылаарлар.

Г. САМУСЬ,
саанчы.

Өөглээн өөс...

Кайгамчык-ла чыл-дыр бо. Совет күрүневистиң 60 чылының төөгүлүг байырлалы мырыңай келген. ССРЭ Конституциязының (Үндезин Хоойлузун) база чап-чаа бадылап хүлээп алды. Шак мынды аас-кежиктиг чаагай үеде чурттап, ажылдап чоруурумга чоргаарланыр-дыр мен. Совхоз ажылчыннары бистиң өг-булевисти ап көрээли. Аалым ишти Кечил-оол Кара-кыс-биле ниитиниң малын кадарып чор бис. Ажыл-иживис-биле чон мурнуна чугле мактадын келдивис. Бисте күш-ажыл кылыры—өөрүшкү, байлакшылдың үндезини, Алды урутну өстүрүп кижизидип турар бис. Ажы-төлү өөредип, кижизидериге күрүненің киирип турар салыышкыны улуг. Олар халас өөренип, эртем-билиг чедип ап турарлар.

Төрээн совхозувус чыл келген тудум улам хөгжүп, сайзырап олурар. Ажылчыннарның амыдырал байдалы экижээн, культура деннели бедээн. Ажыл-агыйның келир үези кайгамчык. Мал ажылының улуг комплекстерин тургузары көрдүнген. Бистиң мурнувуста ажылдап, чурттаарының перспективалары тодаргай-дыр. Бүгү-ле чүвени—кижиге, кижиниң чаагай чоруунга деп лозунну бистиң партиявис амыдыралга чайгылыш чокка боттандырып келген, моон соңгаар-даа боттандырар.

Бо бүгү дээрге Октябрьның ачызыдыр. Шагда карангы дүмбей, хожудангай булун турган Тыва черниң кырынга Улуг Октябрь ачылыг хереллерин чырыткан. Бүдүн-кежиктиг чурттап чор бис.

Юбилейни бот-хууда хире-чергезибиле күш-ажылчы белектерлиг үүкүп турар бис. Бо чылгы социалистиг хүлээлгем: 100 хойдан 105 хураганны алыры. Төрүүр 100 хойга онааштыр 111 хураганны ап, хойдан 3,6 кг дуктуг кыргын алдывыс. Кышка белеткеливис эки. Чайгы семиртилгени багай эвес чоруткан бис.

О. КЕЧИЛ-ООЛ,
хойжу, район Советиниң депутады.

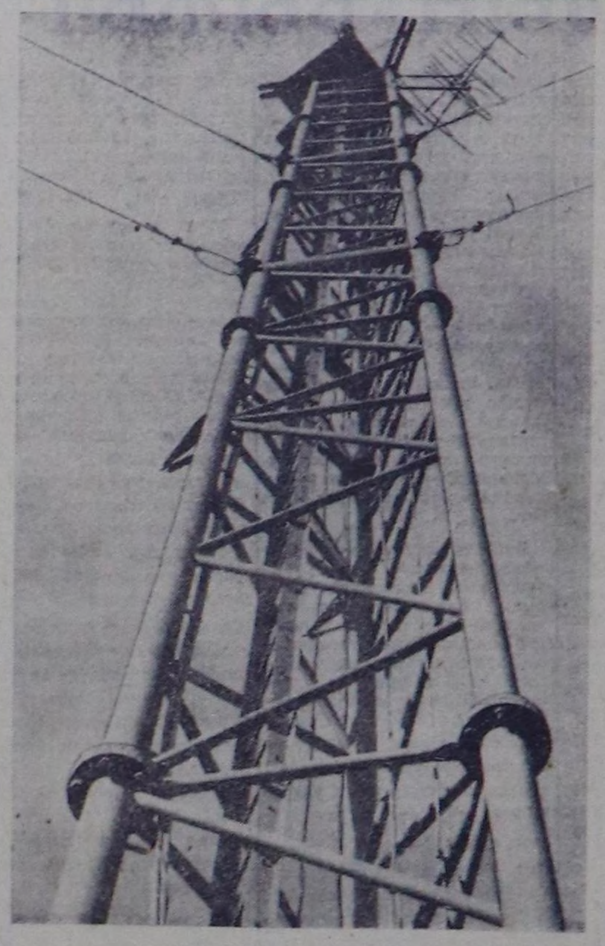

ФОТОРЕПОРТАЖ

Туранның амыдырал хандырылга комбинады — районда мурнакчы будурулгелерниң бирээзи. Ук будурулгеге бо чылдың бирги кварталының түүнелдерин ёзугаар СЭКП обкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофчөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчиир Кызыл тугун тывыскан. Комбинат бо хүннерде социалистиг чарыштың тиилекчилериниң одуруунда чоруп, партия райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун он ай улаштыр саябайн келген. Амыдырал хандырылга комбинадының мурнакчы цеги (үстүнде чурукта).

Бии-Хем районнуң культура амыдыралынга юбилейлиг чылда онзагай болуушкуннарның бирээзи ретрансляторну тудуп тургусканы болур. Ам бажыңнарда ак-көк экран чырып, Москваның дамчыдылгаларын телевизорлардан көрүп болур аргалыг болган. Ортузунда чурукта — Туран чанында дагда ретрансляторнуң суургазы.

Туранның № 1 школазы. Он чыл бурунгаар ук школага Октябрьның 50 чылы атты тывыскан. Республикада шак ындыг аттыг беш школаларының бирээзи ол. Школаның коллективи бодунуң бедик адынга төлептиг боон, өөредилге-кижизидилге ажылынга бедик көргүзүглерни чедип ап келген. Школаның чоргаралы —өөренирчилерниң «Кызыл хаяа» будурулге бригадазы. Эрткен чайын уругларга онзагай чедиишкиннерлиг ажылданнар. Боттарынга быжыглаан шөлден картофельдиң, кукурузаның база суланың бедик дүжүдүн өстүрүп алганнар. Картофельдиң гектар бүрүзүнден 150 центнерни, кукурузаны —195 центнерни, суланы бир гектардан-на 35,3 центнерни өстүргеш, совхозка хүлээткен.

Күш-ажылчы чаагай чаңчылдарга уругларны кижизидери бо школада көскү черни ээлей берген. Адаанда чурукта— Туранның № 1 школазының күш-ажылчы алдар клазында башкы В. М. Дорофеева кичээл эрттирип тур.

РАЙОННУҢ ТӨӨГҮЗҮНДЕН

● 1922 чылдың февраль 28-тен март 1-ге чедир Туран хоорайга Тываның Араттың революсчу камынның бирги съездизи болган. Съезд ТАРН-ның түр Уставын хүлээп алган, Төп Комитедин соңгаан.

● 1918 чылда ак дээрбечилерге араатанзыы-биле өлүрткен коммунистер Урянхай край Советиниң даргазы С. К. Беспалов, край Советиниң чер килдизиниң эргелекчизи Н. Г. Крюков оларның тураскаалын Өөк суурнуң төвүнде тургускан.

● Ада-чурттуң Улуг дайынының фронтуларынга 300 ажыг бии-хемчилер тулчуп чораан болгаш олар Совет Эвилелиниң орденнери болгаш медальдары-биле шаннатканнар. Ада-чурттуң Улуг дайынынга мөчээн чаңгыс чер-чурттугларынга тураскаалдарны Туран хоорайда, Аржаан суурда тургускан.

● Тыва бижикти нептередириниң талазы-биле чедиишкиннери дээш Бии-Хем кожуун 1940 чылда ТАР ордени-биле шаннаткан.

● Көдээ ажыл-агый будурулгезин хөгжүдеринге улуг чедиишкиннери дээш «Кызыл тараачын» совхоз 1967 чылда Төрээн чурттуң дээди шанналы—Ленин орден-биле шаннаткан.

ХООРАЙЫВЫС ТУРАН

Ада-чурттуң Улуг дайыны төнген чылын Туранга чурттап эгелээн бис. Оон бээр үжеп ийи чыл боон турар. Тайбың, аас-кежиктиг чурттаганың чылдары. Хоорайывыс Туран база көзүлдүр-ле чаартыныг, сайзырап олурар. Ийи-ле чыл болгаш 90 харлаар хоорайда барык 50 чыгам будурулге, албан черлери бар. Ийи школа, культура албан черлери, эмнелге, музыка школазы, уруглар садтары дээш чүүү чок дээр.

Улуг Октябрьның юбилейин туранчылар эки уткуп турар. Хоорай чаагайжыдылгазының талазы-биле хөй ажылдарны чоруткан. Хөй-хөй ыыштарны олуртткан. Хоорайның төп шөлүн кылыры доозулган. Бо бүгүнү көргеш, кижиниң сеткил-сагыжы өөрүп келир-дир. Туранда тураскаалдыг черлер-ле эвээш эвес. Ада-чурттуң Улуг дайынынга мөчээн туранчыларга тураскаал хоорайның төвүнде. Төрээн чуртту кадыг-берге чылдарда камгалажып, үлүг-хуузун киирип чораан хоочуннар бистерге эрткен үеним тураскаалын амгы салгалдың бедик хүндүткел-биле көрүп турары чоргаарангыг. Хоорайда чаа аттарлыг кудумчулар база немежип турар. Чижээлээргe, Норкин кудумчузу база Данилкин кудумчузу, хоорай Советиниң күүскомунуң шиитпирин ёзугаар ук аттарны мөгөжидип, кудумчуларны адаан. Революцияның болгаш дайынның киржикчилериниг тураскаалдарны юбилей таварыштыр чаартып ыылган.

Щетинкин болгаш Кравченкоуң партизан отрядынга көкүс аныяк тура кирип алгаш, Сабирыг колчакчыларны чылча шаварынга, хенгисдаа бол, үлүг-хуум киргеннинге өөрүвес аргам чок. Улуг Октябрьның 60 чыл болур юбилейинин бүдүүзүнде бо бүгүнү сактыры менээ онзагай. Ада-чурттуң Улуг дайынынга киришкеш, үш удаа балыгладын, чүүле бистиң чуртувустуң девискээрин эвес, харын Румынияны хостажып, Берлинге чедир тулушкан мен. Улуг Октябрьның чаалап алышкыннарын фашист эжелекчилерден камгалап алырынга үлүүм киргеп.

Туранчыларның юбилейжи ажыл-хереклери хөйге макталдыг. Туранның амыдырал хандырылга комбинады, ыяш пунктузу, үлетүр комбинады ышкаш мурнакчы коллективтер бисте хөй. Юбилейге үткүштүр алган социалистиг хүлээлгелерин чедиишкиннинг күүседир дээш шудургу ажылдап турарларның дутайын кижи бо-ла дыннаар-дыр.

Аныяк салгал революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарга шынчы боон, адаларның чаагай хереклерин салган ап турар. Ленин орденниг «Кызыл тараачын» совхозтуң Туранның № 1 школазынга быжыглаан участогунда өөреникчилериниң будурулге бригадазы улуг ажылдарны чорудуп турарынга сеткил ханар кижи-дир мен. Школаның доозукчулары совхоз будурулгеге ажылдап артып турарлар. Олар школага турала күш-ажылчы белеткелдиг школазын эртип турар. Бо чылын уруглар картофельдин, кукурузаның, суланың бедик дүжүдүн өстүргеннер. Школага база бо-ла аалчы боон чеде бээр болгаш уругларның ажыл-хереклерин сонуургай бээр кижи мен.

Сөөлгү чылдарда пенсиялап алган, дыштанып турар мен. Туранның харылзаа конторазынга чээрби чыл ажылдап келдим.

П. БАРКОВ,
кызыл партизан, Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи.

БЕДИК ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРНИ АЛГАН

ССРЭ-ниң чаа Конституциязын — Үндезин Хоойлузун ССРЭ-ниң Дээди Советиниң сессиязынга хүлээп алганынга тураскаатканы хөй саңныг митингилер аныяк хоорай Ак-Довуракты аңгы-аңгы будурулгелерге болгаш организацияларынга болгулаан.

Хоорайның ажыл-ишчилери сайзырааңгай социалистиг ниитилелдиг ол шылгараңгай документизин чаңгыс эн-сеткилдиг, изин-биле үүлдүгүнүп турарын сеткил ханыышкын-биле чугаалап, ол чугула болуушкунга алдар кылдыр бедиткен социалистиг хүлээлгелерни митингилерге, хураларга ап турарлар.

Ак-Довуракты мурнакчы будурулгелериниң бирээзи — В. И. Ленин аттыг даг-дүгү арыглаар комбинаттың энергия цехының коллективинге митинг база болган. Митингиге ажыдын тургаш, цехте партбюро секретары Е. А. Злобинниң чугаалааны болза:

— Бистиң цехивистиң үш чүс ажыг кижилиг коллективи, бүгү совет кижилер ышкаш, ССРЭ-ниң чаа Конституциязын бүгү сагыг-сеткилиниң хаңазындан, долузу-биле чүүлдүгүнүп, ол төөгүлүг болуушкунга шалыгчы күш-ажылчы чедиишкиннер-биле харылаарын хүлээп турар.

Митингиге цехтың мурнакчы ажылчыннары — слесарь Н. Г. Застрожнов, электрослесарь Н. В. Кудряшов, электроканакчы В. Н. Перцев олар сөс алгаш, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң илеткелинде айытканы чүүлдерни болгаш түнелдерни долузу-биле чүүлдүгүнүп, деткээннер.

Энергоцехтың коллективи улуг политиктиг кедрлүүшкүн-биле ажылдап, электри энергиязы будурер талазы-биле беш чылдың ийиги чылының планын октябрь 4-ке чедир 114,3 хуу күүсеткен азы 1 миллион 689 муң рубльдиг продукциязын будурер тургаш, 1 миллион 840 муң рубльдиг продукциязын берген. Бо чылдың тос айларында 142 муң килокалорий чылыдыг энергиязы будурүп үндүрер планын 156 хуу күүсеткен.

Чаа Конституцияны хүлээп алганынга тураскаатканы митингилер комбинаттың оскедаа цехтеринге базы болгулаан. Транспорт цехинге болган митингиге В. П. Бобылев, Н. И. Косоротов, БелАЗ-540 деп чүк машиназының чолаачылары, будурулгениң мурнакчызы А. И. Матвеев, аккумуляторжу А. В. Васильева олар чүве чугаалаан, чаа Үндезин Хоойлунуң улуг ужурдузазын, оон улустуң негелдехерегелиниге бүрүн дүгжүп турарын болгаш ёзулуг демократчы, кижизиг характерин чугааланнар. Митингиге транспортчулар октябрь планын 25-ке чедир күүседир хүлээлге алганнар.

М. ООРЖАК.

Кыштаглаашкынга белеткел

ШИИТПИРНИҢ КҮҮСЕЛДЕЗИ

Улуг-Хем районнуң Көк-Чыраа көдээ Советиниң эдлечглиг сессиязы чоокта чаа болуп эрткен. Сессияга «Улуг-Хая» совхозтуң № 1 Арыг-Бажы, № 2 Көк-Чыраа салбырларында мал кыштаглаашкынынга белеткел дугайында көдээ Советтин эрткен ийги сессиязының шиитпирнин күүселдезинин түнелинин дугайында айтырыгны чугаалажып көрген. Ук айтырыг талазы-биле Көк-Чыраа салбырының эргелекчизи К. Севек-Хуурак болгаш Арыг-Бажы фермазының эргелекчизи И. Хурагандай оларның информацияларын дыннап чугаалашкан. Көдээ Советтиң август айда болуп эрткен ийги сессиязынга кыштаглаашкынга белеткел дугайында ол ийи эргелекчилерниң илеткелин дыннап чугаалашкаш, октябрь 1-ге чедир кыштаглаашкынга белеткелди доосхан турар дугайында шиитпирни сессия хүлээп алган турган. Оон түнелин дараазында сессияга көөр дугайын сессияның шиитпиринде база айытган.

Ол ёзугаар бо айтырыгны сессиянын хүн айтырыынга киирип чугаалашкан. Кайы-даа салбыр ийги сессияның шиитпирин күүсетпээн деп сессияга санал берген депутаттар Б. Монгул-оол, М. Анай, А. Семис-Көк, А. Дугаржан, Б. Кошкар-оол, Ш. Кара-оол олар шыңгыы шүгүмүлээн. Көк-Чыраа салбырында 964 тонна сиген, 77 тонна саван, 429 тонна силос бар. Салбырда 518 баш мыйыстыг бода мал бар, олар чаңгыс черге, Алдыы-Шынаа сут-бараан фермазынга кыштаар, турар чери белеи. Ыңдыг-даа болза саван хөөдүп чымчадыр херексел кылдынмаан. Оны эде кылыры негеттиниң турар. Ол салбырда 6547 баш шээр мал бар. Оон иштинде 9 коданы төрүүр хөй, 2 коданы кыс, 2 коданы эр хураганнар, 1 коданы 300 ажыг баш кошкар, арган, аарыг хойлар холушкан 1 коданы бар. 4 коданда эрте төрүүр хойлар бар. Оларның бир коданында хойлар оолдап эгелээн. Алдыы-Шынаа фермазынга 14 печка салыр турган, 4 печканы саанчылар бажыңнарында салган. Ам туйбу чок 7 бажынга база туйбу херек. Кайы-даа фермаларга кажаа аастарын, клетка кылырынга дилген манза херек. Совхозта ол материалдар чок боон турар.

Фермаларга хөмүр-даш база негеттиниң турар. Чамдык хойжулар Николай Макан, Амырбит Кыргыс, Кыргыс Конгар-оол суглар кыштагларында көже берген. Мал чеми сөөртүр 4 тракторну № 2 салбыр малчыннарында быжыглаан. Малчыннарның кыштаанда 24 тонна сигенни чедирген. Көк-Чыраа салбырында кыштаглаашкынга белеткелдиң байдалы чүгээр деп сессия демделээн. Чедир кылдынмаан ажылдарны октябрь төнчүзүнге чедир күүседирин эш Севек-Хуурака сессиядан дааскан.

Арыг-Бажы салбырда 1113 баш мыйыстыг бода мал бар. Төп фермада 2 саар инек кажаанының, быыза кажаазының, аныяк мал кажаазының үүрмек септелгезин, Оймакта семиртилге коданының септелгезин доосхаан. Соңга шилдери четпээн. Бир чаа кажаа ам-даа хүлээттинмээн. Кажааларны бусбиле чылыдар дээш төп одалга системазын кылып турар. Ол ам-даа доозулбаан. Кажааларны багай шынарлыг чугайлаан ужурунда катап чугайлаар апарган. Фермада эрги даш кажааның аастары дилиг материалы чок ужурунда ам-даа кылдынмаан. Салбыр сиген плацын күүсетпээн. Белеткээн 412 тонна сигенден фермада 140 тонна сиген чедиртинген, 783 тонна силос, 118 тонна саван бар. Чаа инек кажаазында бир кудук ажылдавас. Катап кылыр апарган, бир кудуктун чер иштинде мотору үрелген, а бир кудуктан довуракты суг үнүп турар, оны мал-даа, кижи-даа ижер арга чок.

Фермада ийи аал ишти чурттаар бир бажыңның ханазы ийи талазынче атказар ийлени берген болгаш аңаа кижилер чурттаары айыылдыг апарган. Ферманың ажылчыннарының чурттаар бажыңнарының үүрмек септелгезин боттары кылып-даа алза, печкаларын септээринге тууйбу негеттиниң турар. Фермада чунар-бажыңны тутканда бээр 2 чыл болган, изидер печказын кылбазаны-биле бөгүнге чедир ажыглалга кирбээн. Кыштаглаашкынга белеткелде оон-даа өске четпестер хөй болуп идерээн. Ол четпестерни кыска хуусаа иштинде чайладып алырын салбыр эргелекчизи эш Кошкар-оол, ферма эргелекчизи эш Хурагандай олар сессияга хүлээнип алган. Ферманың кыштаглаашкынга белеткелинге суурнуң чурттакчы чонун шефтеп дузалаштырар ажылды организаастаар талазы-биле Көк-Чыраа көдээ Совет күүскомунуң даргазы эш Дугаржан база сессияга аазаан. Салбыр бодунуң күжү-биле үүседип шыдавас чамдык ажылдарны чоокку хүннерде күүседир талазы-биле хемчеглер алырын совхоз директорунга дааскан шиитпирни сессия хүлээп алган.

О. ТАВАА.

ССРЭ-ниң УАЧД-зинде РОССИЯНЫҢ ХҮННЕРИ

ССРЭ-ниң УАЧД-зинде Россияның хүннерине киржип турар РСФСР-ниң автономнут республикаларының, крайларының болгаш областларының төлөөлекчилерин Москва чылы-биле үректиг ханызындан уткуп алган. Хүннерниң ажыдыышкынына холбаштырган парлалга конференциязы октябрь 25-те болган.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиинин Даргазының бирги орулакчызы В. И. Воротниковтуң демдеглээни болза, Коммунистиг партияны долгандыр ыяк сырый каттышкан Россия Федерациязының ажылчы чоннары СЭКП ТК-ның октябрь (1977 ч.) Пленумунуң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң өөлчет чок чедиги сессиязының шиитпирлерин, ССРЭ-ниң чаа Конституциязын иштиг үүлдүгүүшкүн-биле хүлээн алган. Эң улуг совет республика национал айтырының ленинчи ёзу-биле шиитпирлээнинин чайыннанчак үлегер-чижээ болуп турар.

Чүс ажыг нацияларның болгаш улустарның төлөөлекчилери РСФСР-де чурттап турар. Улуг орус улуска өөрүп четтириишкинин состери парлалга конференциязына база катап чангыланган, бүтү совет улустарны чакгыс аай ажы-дүүна ог-бүле кылдыр сырый каттыштырарының хөрөөнге оон улуг ролюн бедин-биле үнелээн. Совет республикаларның аразында Россияны—В. И. Ленинниң, Улуг Октябрьның төрөөн чуртун, Советтериң төрөөн чуртун—эрге ёзуулаар деп эргелиглерин аразында бирги деп адап турар.

Россияның богунгу амыдыралын, кижилериң чаа төөгүлүг иштилешкээ—совет улуетун иштиг чедиишкиннерине оон салыышкынын РСФСР-ниң делегациязының кежигүнери тодаргай чугаалаан. Үлетпүр продукциязын үндүрери Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда барык-ла 200 катап улгаткан. Хой-хой шиитпирлиг адырларда кол черни РСФСР өөлеп, тараанның иштиг чыылдазының кезиндеи хойуу чуртка берип турар. Эртемни болгаш культураны хөгжүдүнге республиканың чедип алган чедиишкиннери дыка улуг.

Россия Федерациязының ажылчы чоннары улам-на эки, улам-на ажыктыг кылдыр ажылдаарынче, онгу беш ылдың онаалдаларын хуусаа бетинде күүседири дээш, Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткууру дээш социалистиг чаруштуң авангардынга чоруурунче түткүп турар. СЭКП-ниң XXV съездизиниң бистин чуртувустуң мурнунда ажыткан ондур улуг перспективаларынга сорук киргеш, олар партияның айыткан үүлдерин амыдыралда чедиишкиннинг боттандырып турар.

Чурттуң кол дёлгелгезинде РСФСР-ниң хүннери эгелээн. «Космос» павильонда РСФСР-ниң делегациязы пайысылалдың Бауман болгаш Волгоград районнарының ажылчы чоннары-биле ужурашкан. Республиканың студияларынга тургускан фильмнерни Москваның кинотеатрларында көргүзүп турар. Литераторларның Төп бажыңынга болган кожээге Россияның шулукчүлери чүве чугаалаан.

* * *

Россия Федерациязының делегациязы В. И. Ленинниң Мавзолейинге барып чораан болгаш аңаа чечектер боодалын салган. Олар Кремльдиң чанында билдинмес солдаттың хөөрүнге база чечектер салган.

(СЭТА).

«ВЕРТИКАЛЬ — 6»

СЭТА-ның даңнадыы

Космос делгемин тайбың сорулгаларга шинчилээр болгаш ажыглаар талазы-биле социалистиг чурттарның кады ажылдажылгазының программазын ёзугаар 1977 чылдың октябрь 25-те Москваны-биле 15 шак 15 минута турда ССРЭ-ниң Европа кезээнин ортаакы широталарда девискээриндеи «Вертикаль-6» деп геофизиктиг ракетаны 1500 километр бедикче салып үндүрген.

«Вертикаль-6» деп геофизиктиг ракета Черинин атмосферазын болгаш ионосферазын, а ол ышкаш хүнүүн кыска чалгыглыг хереллениишкининиң Черинин атмосферазы-биле ботботтарының аразында салдар чедиржин турарының комплекстиг шинчилелдерин улам-чылаарынга таарыштыр кылдынган.

173 километр бедикке ракетадан адырлы берген доктаамал херексел контейнериниде Болгария Улус Республикага, Венгрия Улус Республикага, Совет Эвилелинге болгаш Чехословак Социалистиг Республикага белеткеп кылган эртем аппаратуразын тургускан.

«Вертикаль-6» деп геофизиктиг ракетаның ужудуушкунуун үезинде ионосфераның янзы-бүрү хемчээлдерин чер кырындан хемчээрин база чоруткан.

«Вертикаль-6» деп ракетада тургускан эртем аппаратуразын эптээрингe болгаш шенеп көөрүнге, а ол ышкаш ону салып үндүрериге БУР-нуң, ВУР-нуң, ССРЭ-ниң болгаш ЧССР-ниң тускай эртемиглеториг киришкен.

«Вертикаль-6» деп геофизиктиг ракетаны салып үндүрген черге ол-ла үеде атмосфераның янзы-бүрү хемчеглерин комплекстиг хемчээн көөр, а ол ышкаш чаа методтарны болгаш атмосфераны ракета-биле шинчилеп көөрүнүн системаларын шенээри-биле метеорологтуг ракеталарны база салып үндүргүлээн. Ол ракеталарга БУР-нуң, ГДР-ниң, ПУР-нуң, РСР-ниң болгаш ССРЭ-ниң тускай эртемиглериниң ажылдан кылган эртем аппаратуразын тургускан.

Кады кылган шенелдениң киржикчи чурттарының эртем организациялары кээн турар информацияны сайгарып эгелээн.

Белеш бо хүннерде

ЧЕПЕЛЬ СӨЗҮНЭЭЛЭЭН

БУДАПЕШТ. СЭТА-ның корреспондентизи Б. Шестаковтуң дамчытканы болза: Чепельдиң металлургия болгаш машина тудуунун комбинадының коллективинге улуг байырлал болган. Хой муң кижилиг митингиге бүдүрүлге черинин ажыл-ишчилери партияга болгаш чазакка Улуг Октябрьның 60 чылынга алдар болдуруп хүлээн алган социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткениниң дугайын илеткээннер.

Октябрьның оюнга алдар болдуруп «Кызыл Чепельдин» коллективи 9 ай бурунгаар юбилейлиг күш-ажылчы эргелеге кирген. Чепельчилерниң кайгамчыктыг эгелекчи саналы СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң улуг үнелээшкинин алган, ону социалистиг дем каттыштырылгазының чурттарының хой санныг бүдүрүлге черлерине деткээн.

Бодунуң күш-ажылының түңнелдериниң дугайын комбинаттың күш-ажылчы коллективтериниң төлөөлекчилери бо хүн митингиниң индиринде хоойлу ёзугаар чоргаарал-биле чугаалаанар. Чыл эгезинден бээр чепельчилериң Совет Эвилелинге саткан продукциязының үнези бир миллиард ажыг форинт болган. Кылыгларының бот-үнезин 2 хуурга кызырган, бүдүрүлгениң иштиг хемчээли элээн улгаткан.

«Кызыл Чепельдин» бүгү хүлээлгелерин ВСАП-тың XI съездизинге төлевилеттинген сорулгалар-биле болгаш улус ажыл-агыйының чыл планы-биле сырый холбаан. Ол чорук чарыштың үезинде чугула чедиишкиннерни чедип алырынга арганы берген: чаа, амгы үениң продукциязын бүдүрүлгеге киргеп, он-он муң чепельчилериң амыдыралының болгаш күш-ажылының байдалдары эжижээн.

Станок тудуунун заводунуң «Тайбын» деп социалистиг күш-ажылдың бригадазы бо чылдың чиварда юбилейлиг эгелекчи саналдың инициаторлары болган.

Алган хүлээлгелерни күүсеткениниң дугайын бо хүн илеткээри ышкаш ындыг улуг өөрүшкү менээ болгаш мээн өөрумде чок деп, митингиге чүве чугаалаан, бригадир Й. Хорват чугаалаан. Эрткен айлар биске пролетар интернационализминиң ёзулуг школазы болган, бистиң совет эшөөрүвүс-биле найыралдың болгаш кады ажылдажылганын харылзааларывыс улам-на сырый болу берген.

Юбилейлиг хүлээлгелериниң күүселдезинин түңнелдерин үндүрүп тура, чедип алган үүлге бис доктаавас бис. Сайыраңгай социализмин тургузарынга бодунуң салыышкынын кирери-биле даарта бүгү чепельчилер ажылдан кириптерлер. Хүлээлгелер күүсеттинген—чарыш улаңчылавышаан.

КНО-да СОВЕТ ДЕЛГЕЛГЕ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Нью-Йоркта КНО-нуң Штаб-квартиразында ажыттынган СЭТА-ның фото-делгелгезин «Улус болган дешилге, 1977 чыл» деп адаан. Ону Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылынга тураскааткан. Ол делгелге коммунистиг тургузуушкунда Совет күрүнениң чедиишкиннериниң дугайын, тайбың болгаш делегейниң айыыл чок чоруу, кады ажылдажылга, улустарның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш ооң демиселиниң дугайын чугаалап турар.

Делгелгениң төвүнде Кремльге СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң Совет Эвилелинге албанның аян-чоруун кылыы чораан КНО-нуң чингине секретары К. Вальдхайм-биле ужуражыышкының көргүскен улуг фоточурукту делгээн. КНО-нуң болуктериниге улуг саалдарны болдурган ол ужуражыышкының үезинде КНО-нуң Уставының үүлдерини ёзугаар делегейниң айыыл чок чоруун быыгыгаарынче болгаш күрүнелер аразынга кады ажылдажылганы хөгжүдерынче угланган Каттышкан Нациялар Организациязының күжениишкиннерин Совет Эвилелиниң чайгылыш чокка деткип турарын Л. И. Брежнев онзалап демдеглээн.

Делгелгени ажыдып турда Каттышкан Нациялар Организациязының Секретариадының харысалгалыг ажылдакчылары, КНО-нуң чанында ССРЭ-ниң болгаш социалистиг хүлээн алган чурттарның төлөөлекчилери, совет болгаш даштыкы журналистер киришкен.

«Совет улустуң күш-ажылга, эртемге болгаш культурага чедиишкиннериниң дугайын бүзүрелдин-биле чугаалап турар тергинин эки делгелге» деп, ындыг үнелели КНО-нуң делгелгелер талазы-биле комитединиң секретары Дж. Ральф берген.

«Ленинчи даштыкы политиканы чорудуп турар Совет күрүнениң быжыг тайбынче болгаш делегейниң айыыл чок чоруунче ёзулуг үткүлүп бо делгелге көргүзүп турар, улустарның хосталгазының болгаш хамаарышпас чоруунун хөрөөнге камгалаарынга ооң шиитпирлиин бадыткан турар» деп, КНО-нуң чанында Чехословакияның доктаамал төлөөлекчизи Л. Шмид чугаалаан.

АВСТРИЯНЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

ВЕНА. (СЭТА-ның корр.). Октябрь 26-да австрий улус бодунун национал байырлалын демдеглеп эрттирген: ол хүн 1955 чылда Национал Чөвүлел (парламент) чурттун доктаамал нейтралитединин дугайында хоойлуну хүлээн алган. Австрия Республикага доктаамал нейтралитеттиг угланыышкынны; амыдыралчы чоруун болгаш шыпынын эрткен чылдар бадыткаан. Европаның төвүнде туруп турар альпий республика делегейнин дүшкүүрлүг чоруунун чавырлыышкынының хөрөөнге улуг салыышкынны киирип турар. КНО-га чепсекти бүгү-ниити болгаш долузу-биле дүжүреринин, чепсекти эдерер бүдүрерин соксадырының болгаш тайбынны база айыыл чок чорукту быыгыгаарынче угланган өске-даа хемчеглер дугайында совет саналдарны ол деткээн.

Совет Эвилели-биле болгаш социалистиг өске-даа күрүнелер-биле Австрияның политиктиг, экономиктиг, садыг болгаш культура харылзаалары чедиишкиниг база үретүнелдиг хөгжүн келгеп. Улуг Октябрьның 60 чылын бүгү депшилгелиг кижи торелгетен демдеглеп эрттирип турар хүннерде чурттун хой-хой хоорайларында ол кайгамчыктыг болуушкунга тураскааткан янзы-бүрү үүлдерни эрттирип турар. Доктаамал нейтралитет ооң турун турарының быжыг үндезини болу берген Австрия Республиканы тургузарынга Совет Эвилели улуг салыышкынны киирген деп австрий-совет иштилелге чоруткан байырлыг чагаазынга Австрияның федералдыг президентизи Рудольф Кирхшлегер онзалап демдеглээн.

Доктаамал нейтралитеттиг политиказы Австрияның делегейге ат-алдарын бедиткен. Ол чугула хой айтыыглар талазы-биле чугаалажыышкыннарны болгаш конференцияларны эрттирер чер апарган. Венада Төп Европага чепсектиг күштерни болгаш чепсекти бот-боттарының аразында кызырарының дугайында чугула чугаалажыышкыннар эртип турар.

ЧОГУУР ТҮҢНЕЛДИ КЫЛЫР

Сайзырангай социализмниң үезинде кижилериң коммунистиг мозу-шынарын хевирлээрин улам эки шиитпирлээр сорулга-биле сөөлгү чылдарда партия Төп Комитеди элээн чугула доктаалдарны хүлээн алган. Бо доктаалдарны Тес-Хем районнуң бүгү партия организациялары налбаа-биле таныжын көргеш, тускай план-хемчеглерни ажылдан кылган, оларга үндезилээш, бүгү политмассалыг ажылдарны организастан чорудун турар.

1976—1977 чылдарда ажылчы чоннарның политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгезин мурнуку чылдардан СЭКП райкому дээре организастан, өөредилгениң шынарын эжижидип, пропагандист кадрларның харысалгазын бедидип, практиктиг болгаш методиктиг дузаны чедирип келген. Ооң түпелиниде политиколаларның, оларның дыынакчыларының саны оскен. 1974-75 өөредилге чылында 19 политиколаларга 645 дыынакчылар өөренип, аңаа бүгү коммунистерниң 85 хуузу хаара туттунган болза, 1975—76 өөредилге чылында пинтизи-биле 77 политиколаларга 1235 дыынакчылар өөренип турган, бүгү коммунистерниң 97 хуузу оларга хаара туттунган.

Районда 16 хойжу бригадаларда, 3 фермаларда малчынар, саапчылар экономиктиг болгаш зооветеринарлыг өөредилгеде база, коммунистиг күш-ажылдың школаларында өөренип турарлар.

Ажылчы чоннуң экономиктиг өөредилгези партияның XXV съездизинге бедик үнелели алган болгаш ону моон сонгаар улам сайзырадырының сорулгалары салдынган. Экономиктиг өөредилгени нелтереднр. ооң дээштинин бедидер дээш районда чаа базымнар кылдынган. Экономиктиг билигниң кабинеттерин, булуңларын «Чодураа», «Кызыгаар» совхозтарда, суг ажыл-агый периниде дерип кылган. Районда ажылдан турар чоннуң 40 ажыг хуузу экономиктиг өөредилгеде хаара туттунган. Ажылчы чоннуң экономиктиг өөредилгезин фермалар, хойжу бригадалар болгаш специалистер ортузунга организастан, ону экономиктиг айтыыглар-биле холбаан.

Чылдын-на, өөредилге чылынын эгезинде, политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң районда методиктиг чөвүлелиниң кежигүннери чер-черлерже үүнүп, хынаалдаларны кылып, чедер, четпестерни илередип, практиктиг болгаш методиктиг дузаны чедирип турган.

Партия райкомунуң чанында политиктиг чырыдыышкынның кабинеди доктаамал ажылдан, кабинеттиң дерилгезин кылып, ында бар литератураны болгаш көргүзүг материалдарын ажыглаар талазы-биле аргаумени пропагандистерге берип турар. «Пропагандистерге дузаламчы», «Пропагандистиг мергежилге чүдел?» деп стендилер бар. Ажылчы чоннарны политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгезин канчаар организастан турарының дугайында партия райкомунуң бюро пропагандистерге солун, азыктыг болган.

СЭКП райкому политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң пропагандистерин шилип, белеткээр, кижизидер ажылче доктаамал кичээнгей салып келгениден бо айтыыг бисте чогуур децилде шиитпирлеттинген деп болур. Шуптуг 61 пропагандистиң 50-и дээди эртемниг, 11-и тускай ортумак эртемниг. Оларның аразында 46 коммунист бар.

Чаа өөредилге чылының баштайгы кичээлдери «Тоора-Хем» совхозта организастаттынган школаларда, районнуң харылзаа белдиринде, ыяш ажыл-агый черинде, Ийнин төп сүт-бараан фермазында политиктиг болгаш экономиктиг билигларинга школаларында организастыг, эки эгелээн.

С. ПЕЛЬЧИИР-ООЛ, СЭКП Улуг-Хем райкомунуң парткабинединиң эргелекчизи:

— Партийжи өөредилгениң сорулгаларының дугайында партия Төп Комитединиң доктаалын амыдыралга боттандырар дээш чаа өөредилге чылын организастыг эгелээринге алаан белеткелдерни партия организациялары чоруткан. Школаларны болгаш семинарларны организастан турузары июнь-июль айларда-ла, партия организацияларынга эрткен өөредилге чылының түңнелдерин үндүрүп, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң өөредилгезин организастаарынга таварышкан. бергелерин болгаш четпестерни чуулаажын көрүп, оларны чайладыр талазы-биле тодаргай хемчеглерни ажылдан кылып турда-ла эгелээн. Өөредилге чылының түңнелдерин үндүрүп, чугаалашкан партия хуралдары «Улуг-Хая», «УТКА 25 чылы» совхозтарга, Шагаан-Арыг АТБ-зинге, № 20 КМК-га, 209 дугаар орук-ажыглал участогунга шыгыы ажыл-херекчи байдалга эрткен.

Четчеләшкинге өөренир эртекин болгаш өөредилгениң хевирин шилип алырынга эки туранның принципин шынгыы сагаан, дыынакчыларның нинти билиннин деннелин тодарадып, оларның чамдыктары-биле хууда беседалажыышкынны кылган. Совхозтарның парткомнары бүгү малчынарны экономиктиг өөредилгеже долузу-биле хаара тудар дээш эвээш эвес ажылдарны чорудун турар. Ылаңгыя чурттакчылыг черлерден ыракта турар малчынарны өөредилгеже хаара тударынче улуг кичээнгейни угландырган.

Политиктиг чырыдыышкынны болгаш экономиктиг өөредилгени удуртур талазы-биле районнуң методиктиг төвүлелдериниң организастыг хуралдарын эрттиргилээн бис. Республиканың методиктиг чөвүлелиниң шиитпирин ёзугаар экономиктиг өөредилгениң район чөвүлелиниң 1977-78 өөредилге чылында кылыр ажылдарының перспективтиг планын тургускан.

Политчырыдыышкын кабинединде экономиктиг болгаш политиктиг өөредилгени организастаарынга, кичээлдерни эрттиреринге ажыктыг сүмелерни болгаш методиктиг бюллетеньнерни кылган. 90 рубльге өөредилге-методиктиг литератураны садып алган.

Ооң-биле чергелештир чамдык четпестер база бар. Экономиктиг өөредилгениң кабинеттери четче тургустунмаан, ооң булуңнары чаа-ла кылдынып турар. Өөредилгениң техниктиг херекселдери садыг алдынмаан турар.

Ынчангаш районнуң партия комитеди, ооң пропаганда болгаш агитация килдизин бо бар четпестерни дарый чайладыр дээш хемчеглерни ап чорудун турар.

Ч. ООРЖАК, СЭКП Барыын-Хемчик райкомунуң парткабинединиң эргелекчизи:

— Партияның Барыын-Хемчик райкому, чер-черлерде партия организациялары коммунистерниң, комсомолчуларның, кежигүн эвестерниң, бүгү ажыл-ишчилериң ортузунга политиктиг чырыдыышкынны улам массалыг болдурарынче, бүгү чонну өөредилгеге хаара тударынче улуг кичээнгейни салын турар. Бо өөредилге чылында районда 12 эге политшкола, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренир 16 школа, башкыларның, совхозтарның болгаш район төвүнде албан организацияларның удуртукчу ажылдакчыларының ортузунда теоретиктиг 11 семинар организастаттынган.

Баштайгы кичээлдер база-ла үстүнде адаанын организацияларга, ажыл-агыйларга организастыг, эки эгелээн.

Политчырыдыышкында бир чугула чүве болза, пропагандистер-биле ажыл болур. Ынчангаш ол ажылдың перспективтиг планын тургускан, пропагандистерге кичээлдерни ай санында организастап эрттиреринин партия райкому планнаан.

Амгы үеде бистиң мурнууста турар кол сорулга болза, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң тоску чыыкының өөлчет чок чедиги сессиязының материалдарын, аңаа Л. И. Брежневтиң кылган илеткелин, чаа Конституцияны, Улуг Октябрьның 60 чыл оюнун байырлыг хуралының материалдарын бүгү чонга калбаа-биле өөредири болур.

Тес-Хем районнуң улус судунуң судьязы, район Советиниң депутады Долгар Ондаровна Оюн-Бартан — идеологиялыг пропагандистерниң биржээзи. Ол үр чылдарда эки ажылдап келгени дээш хүндүлел бижиктер, медальдар-биле шаңнатыылаан.

ЧУРУКТА: пропагандист Д. Оюн-Бартан.

А. МОНГУШТУҢ фотозу.

АЖЫЛ-БИЛЕ ХОЛБААР

Эрзин районнуң ажыл-ишчилери юбилейлиг чылда эвээш эвес күш-ажылчы чедиишкиннерни чедип алган. Бо чедиишкиннерниң улам-на маасалыг аларының бисти өөртүп турар. Ол чүл дээрге, бүгү ажыл-ишчи коллективтерниң, ажыл-агыы кижилериң Улуг Октябрьның алдарлыг юбилейин төлептиг уткуур дээш бедик көдүрүлүшкүнүт ажылдап турарының хөрөчизи-дир.

Ажыл-ишчилериң планнаг даалгаларны болгаш социалистиг хүлээлгелерни күүседиринге чугула рольду политиктиг болгаш экономиктиг өөредилге ойнап турар. Маңаа чамдык чижектерден көргүзейн. «Нарын» совхозтуң зоотехниги аныяк коммунист К. Бадаа № 3 хойжу бригадада «Социализм болгаш күш-ажыл» деп курсту өөредип турар. Ол кичээл бүрүүнге ыяк белеткениң, бригаданың, совхозтуң, районнуң ажыл, амыдыралындан тодаргай чижектерни алгаш, кичээл үезинде билдилиг ажыглап турар. Кичээлдерге билип алган үүлдерни боттуг ажылга ажыглап билир кылдыр дыынакчыларны өөредип турар. Шынап-ла бригада кежигүннериниң көргүзүглерин анализтеп көөр болзуусса, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиринге малчынарга өөредилге улуг салдарны чедирип турарын билип аар бис. Чижээ, бригададан чеди кижи төрүүр 100 хойга онааштыр 100-тен хой хураганны алган, а бригада пинтизи-биле 100 хойдан-па 106 хураганны менди камгалап алган болуп турар.

Районнуң септелге-тудуг участогунда ажылчынар «Социализм болгаш күш-ажыл» деп курсту өөренип турар. Ооң ажылга эки салдарының мындыг чижектер көргүзүп турар. Бригада планныг даалгаларын ай санында-ла 110—120 хуу күүседи турар. Ооң бүгү кежигүннери күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөру дээш деп шимчээшкинде киржип турар. Тудугжулар Ловандай, Ёнзак, Сарыгбан оларга коммунистиг күш-ажылдың шалынчызы деп бедик аттыг тывыскан, беш кижи аныяктарның дагдыныкчылары болуп турар. Сентелге-тудуг участогунда кандыг-даа ажылдарның шынарын эжижидер болгаш бүдүрүкчүлүүн бедидер дугайында, бажыңнарның хаваларын дүрген салырының дугайында үнелиг саналдарны тудугжулар чогуумна эдлчеглиг кичээл үезинде кодүрүп келгеннер. Ол саналдарны херек кырында боттандырган-даа.

Ындыг хевирлиг чижекти «Чаа орук» совхозтуң Сувураа сүт-бараан фермазындан база көрүп болур. Эрткен айларның түңнели-биле социалистиг чарышка ол коллектив тиилекчи болган. Сүт саарының планын ол 150,3 хуу, а күрүнеге садарын—178 хуу күүсеткен.

Көңгүс сыр өске байдал «Мерен» совхозтуң № 2 хойжу бригадазында тургустурган. Маңаа политиктиг өөредилгениң кичээлдери дыынакчыларның багай кээн турарындан база пропагандистиң бодунун буруузундан удаа-дарга үстүн турган. Өөредилгени бригадының боттуг ажылдары-биле холбаабайн турар. Коллективтиң ажыл-агыжы көргүзүү мырынай пат болган—100 хойта онааштыр 68 хураган.

Ынчангаш политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң дээштиг азы дээш чогун коллективтиң ажыл-агыжы көргүзүүлериндеи база билип ал болур-дур.

А. МОНГУШ,
СЭКП Эрзин райкомунуң парткабинединиң эргелекчизи.

Политиктиг, экономиктиг өөредилге

ЫНЧААР ЭГЕЛЭЭННЕР

Партийжи чырыдыышкынның системазында чаа өөредилге чылы эгелээн. Ажыл-ишчи коллективтерде, албан организацияларда политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң үүс-үүс школалары ажылдап эгелээн болгаш оларда муң-муң дыынакчылар хаара туттунган.

Чер-черде партия организациялары чаа өөредилге чылын кандыг белеткелдиг, канчаар эгелээнинин дугайын чугаалап бээрин СЭКП райкомнарының парткабинеттериниң эргелекчилериниң чоокта чаа Кызылга болуп эрткен семинарының чамдык киржикчилериниң бистиң корреспондентивис диледи.

Ч. СОТПА, СЭКП Тожу райкомунуң парткабинединиң эргелекчизи:

— «СЭКП-ниң XXV съездизинин шиитпирлеринге дүүштүр партия өөредилгезинин сорулгаларының дугайында» партия Төп Комитединиң доктаалын амыдыралга боттандырбышаан, районнуң партия организациязы 1977-78 өөредилге чылынга багай эвес белеткелдиг ужурашкан. Бо чылын политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң янзы-бүрү звеноларында 871 кижиниң хаара туткан бис. Эрткен чылдаазынга деңнээрге 97 дыынакчы көөдээн болгаш ийи чаа школа немешкен. Районнуң бүгү коммунистериниң 94,3 хуузу политиктиг чырыдыышкында хаара туттунган.

Өөредилге чылы эгелээринің бүдүүзүнде районнуң пропагандистериниң семинарын организастап эрттирген бис. Аңаа эрткен өөредилге чылында тургулаан чедер-четпестерни ханы сайгарып, бо өөредилге чылының сорулгаларын тодаргай чугаалашкан.

Семинар үезинде «Пропагандист» деп хана солуну үндүргени чыылганнарга солун болган. Ол ышкаш «Пропагандиске дуза» деп булуңну кылгаш, аңаа районнуң үлетпүр бүдүрүлгелериниң, ажыл-агыйларының эрткен айларда кылган ажылының түңнелдерин көргүзүп, мурнакчыларының аттарын бижип, оларның көргүзүглерин чырыткан. Ол бүгү пропагандистерге солун, азыктыг болган.

СЭКП райкому политиктиг болгаш экономиктиг өөредилгениң пропагандистерин шилип, белеткээр, кижизидер ажылче доктаамал кичээнгей салып келгениден бо айтыыг бисте чогуур децилде шиитпирлеттинген деп болур. Шуптуг 61 пропагандистиң 50-и дээди эртемниг, 11-и тускай ортумак эртемниг. Оларның аразында 46 коммунист бар.

Чаа өөредилге чылының баштайгы кичээлдери «Тоора-Хем» совхозта организастаттынган школаларда, районнуң харылзаа белдиринде, ыяш ажыл-агый черинде, Ийнин төп сүт-бараан фермазында политиктиг болгаш экономиктиг билигларинга школаларында организастыг, эки эгелээн.

С. ПЕЛЬЧИИР-ООЛ, СЭКП Улуг-Хем райкомунуң парткабинединиң эргелекчизи:

— Партийжи өөредилгениң сорулгаларының дугайында партия Төп Комитединиң доктаалын амыдыралга боттандырар дээш чаа өөредилге чылын организастыг эгелээринге алаан белеткелдерни партия организациялары чоруткан. Школаларны болгаш семинарларны организастан турузары июнь-июль айларда-ла, партия организацияларынга эрткен өөредилге чылының түңнелдерин үндүрүп, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң өөредилгезин организастаарынга таварышкан. бергелерин болгаш четпестерни чуулаажын көрүп, оларны чайладыр талазы-биле тодаргай хемчеглерни ажылдап кылып турда-ла эгелээн. Өөредилге чылының түңнелдерин үндүрүп, чугаалашкан партия хуралдары «Улуг-Хая», «УТКА 25 чылы» совхозтарга, Шагаан-Арыг АТБ-зинге, № 20 КМК-га, 209 дугаар орук-ажыглал участогунга шыгыы ажыл-херекчи байдалга эрткен.

Четчеләшкинге өөренир эртекин болгаш өөредилгениң хевирин шилип алырынга эки туранның принципин шынгыы сагаан, дыынакчыларның нинти билиннин деннелин тодарадып, оларның чамдыктары-биле хууда беседалажыышкынны кылган. Совхозтарның парткомнары бүгү малчынарны экономиктиг өөредилгеже долузу-биле хаара тудар дээш эвээш эвес ажылдарны чорудун турар. Ылаңгыя чурттакчылыг черлерден ыракта турар малчынарны өөредилгеже хаара тударынче улуг кичээнгейни угландырган.

Политиктиг чырыдыышкынны болгаш экономиктиг өөредилгени удуртур талазы-биле районнуң методиктиг төвүлелдериниң организастыг хуралдарын эрттиргилээн бис. Республиканың методиктиг чөвүлелиниң шиитпирин ёзугаар экономиктиг өөредилгениң район чөвүлелиниң 1977-78 өөредилге чылында кылыр ажылдарының перспективтиг планын тургускан.

Политчырыдыышкын кабинединде экономиктиг болгаш политиктиг өөредилгени организастаарынга, кичээлдерни эрттиреринге ажыктыг сүмелерни болгаш методиктиг бюллетеньнерни кылган. 90 рубльге өөредилге-методиктиг литератураны садып алган.

Ооң-биле чергелештир чамдык четпестер база бар. Экономиктиг өөредилгениң кабинеттери четче тургустунмаан, ооң булуңнары чаа-ла кылдынып турар. Өөредилгениң техниктиг херекселдери садыг алдынмаан турар.

Ынчангаш районнуң партия комитеди, ооң пропаганда болгаш агитация килдизин бо бар четпестерни дарый чайладыр дээш хемчеглерни ап чорудун турар.

Ч. ООРЖАК, СЭКП Барыын-Хемчик райкомунуң парткабинединиң эргелекчизи:

— Партияның Барыын-Хемчик райкому, чер-черлерде партия организациялары коммунистерниң, комсомолчуларның, кежигүн эвестерниң, бүгү ажыл-ишчилериң ортузунга политиктиг чырыдыышкынны улам массалыг болдурарынче, бүгү чонну өөредилгеге хаара тударынче улуг кичээнгейни салын турар. Бо өөредилге чылында районда 12 эге политшкола, марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренир 16 школа, башкыларның, совхозтарның болгаш район төвүнде албан организацияларының удуртукчу ажылдакчыларының ортузунда теоретиктиг 11 семинар организастаттынган.

Баштайгы кичээлдер база-ла үстүнде адаанын организацияларга, ажыл-агыйларга организастыг, эки эгелээн.

Политчырыдыышкында бир чугула чүве болза, пропагандистер-биле ажыл болур. Ынчангаш ол ажылдың перспективтиг планын тургускан, пропагандистерге кичээлдерни ай санында организастап эрттиреринин партия райкому планнаан.

Амгы үеде бистиң мурнууста турар кол сорулга болза, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң тоску чыыкының өөлчет чок чедиги сессиязының материалдарын, аңаа Л. И. Брежневтиң кылган илеткелин, чаа Конституцияны, Улуг Октябрьның 60 чыл оюнун байырлыг хуралының материалдарын бүгү чонга калбаа-биле өөредири болур.

Октябрьның 60 чылының бүдүүзүнде Совет Эвилелинге болгаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязынга сонуургал Италияда улуу-биле өскен. Ол дугайын совет номнарга, плакаттарга болгаш солунсеткүүлдерге өзүп турар негелде хөречилээн. ССРЭ-ге парлап үндүрген иштилелп-политиктиг, социал-экономиктиг, чечен чогаал болгаш эртем-техниктиг литератураында улуг чедиишкинниг болу берген.

ЧУРУКТА: Моденде совет номнарны садып турары.

В. АГЕЕВТИҢ фотозу (СЭТА-ның фотохрониказы).

1917 ОКТЯБРЬНЫҢ АЧЫЗЫНДА 1977

Кым-даа, чүү-даа уттундурбаан

Өөк суур. Чаартының сайзырап олурар совхоз төвү суурларының биразаа. Баа бир онзагай чүүл бо бичии сууржуташта Тыванын революсчу төөгүзү-биле тудуш холбашкан черлерниң элбек бооп турары. Суурвустун кудумчуларын-даа эскерин көрүнер: Беспалов, Крюков, Кызыл партизаннар... Суурнуң төвүнде чаа тудуп турар школа-биле кожа тураскаал ыраактан-на онзалаанын көстүп турар. Ында мындыг сөстерни бичип каан: «Мында 1918 чылдың майда ак дөрбечилерге араатанзыы-биле өлүрткен коммунистер: Урянхай край Соведниин даргазы Степан Константинович Беспалов, край Соведниин чер кылдызының эргелекчизи Никифор Григорьевич Крюков оларны хооржүткен».

Совет эрге-чагырга дөөш демисежин чорааннар дугайында тураскаалдар Бии-Хемде эвээш эвес. Биске аас-кежиктиг чаалап берген кайгамчык кижилер дугайында сактыышкын кажандаа уттундурбас. Оларның тураскаалы мөнге.

Өөк суурда үстүнде адаанывыс тураскаалдың баарынга көк баштыг хоочунар-даа, чалыы салгал-даа бо-ла чедип келир. Олар чөнүүн төлептиг ооларының дугайын, улустуң эргечагыргазы дөөш демисежин чораап эрес-маадыр кижилерниң дугайын чылыыбиле сактып, мөгеер. Ада-өгбелериниң чаагай херектерин чалыы салгал дөзеп салган турар.

Өөк суурда тураскаалдыг черлерге хамаарышкан улуг ажылды ында сес чыл школазының кызыл исчилери чорудуп келген. Улуг Октябрьның 60 чыл юбилейиниге уткуштур чоокку чылдарда кандыг ажылдар кылдынганы? «Баштайгы Советтер» деп теманы шилип алган, бо угланыышкынбиле ажылды чоруткан бис. Суурга баштайгы кодээ Совет даргазы Трофим Власовтуң революсчу ажыл-чорудулгазының дугайында байлак материал чыгдыпган. Трофим Власовтуң кадайы (Кызылда чурттап турар) биске аалдап чораан. Бо ажылды каш чыл улаштыр чорудуп келген бис. Власовтуң бажыңында тураскаал бижикти база тургускан.

Л. Н. Крюкова (Н. Г. Крюковтуң уруу) база бо суурга чораан. Оон бөөр эвээш үе эрте берген. Сураглыг революсчунуң дугайында уруунуң сактыышкынын кызыл исчилер бижип алган.

Өөк суурнуң кызыл исчилери чаагай херекти будуруп турар, кызыл исчилер отряды бодунуң ажылын ам-даа үргүлчүлөр. Мында тудуп турар чаа школаже көжүп киргеш, төрээн чериниң дугайында урутларның чыып алган байлак материалын улам коску кылдыр делгеп салыр бис.

Кым-даа, чүү-даа уттундурбаан. Ада-өгбелериниң революсчу, дайынчы, күш-ажылчы чаагай чаңчылдарын чалыы салгал хаңы хүндүткел-биле көрүп, оон өөренип, чурттап, аңаа чоргаарланып чоруур.

И. ПАЛИЛОВА.

ЧУРУКТА: Өөк суурда С. К. Беспалов, Н. Г. Крюков оларга тураскаалдың чанында пионерлерниң чыыжы.

Өөк школазының башкызы, кызыл исчилерниң удуртукчузу.

Чаңчылдарга шынчы болбушаан

Культура тургузуушкунуңу талазы-биле Бии-Хем районнуң төөгүзүнде солун болуушкуннар база бар. Тыва бижикти пештедириниң талазы-биле чедиишкиннерлиг болганы дөөш 1940 чылда ук кожуунну ТАР ордени-биле шаңнаан. Бистер, бөгүнгү культура ажылдакчылары, ук болуушкунну онзалап көрүп, шагдан бөөр тургустунуп келген чаагай чаңчылдарны үнелевишаан, оларны улам байдарын кол сорулга кылдыр көрүп турар бис.

Совет эрге-чагырганың чылдарында районнуң культура хөгжүлдези кайгамчык шапкын апарган. 1944 чылда районга ийи турум кино, бир номчулга бажыңы, чаңгыс эмчи, ийи магазин турган болза, амгы бо хүннерде районда чеди Культура бажыңы болган клуб, 15 библиотека, 14 турум кино, 46 магазин ажылдап турар болу берген. Чаа культура одаглары, школалар чыл келген тудум немежин турар. Ам бистиң библиотекаларывыста номнарның саны ол үе-биле деңнээрге 139 катап улгаткан.

Бистиң Өөк суурну ап көрээлиңер. Чаагайжыды туттунган Культура бажыңы, библиотека, садыг ында бар. Чаа школа тудуу база удавас ажыглалга кирер. Бии-Хемниң район библиотеказының № 6 филиалы Өөк суурнуң чурттакчыларынга бараан бооп турар. Эрткен тос айларда 425 номчукчуга 5209 номну бижиткен. Эрткен чылдың ол үеви-биле деңнээрге номчукчулар саны-даа, бөөр ном саны-даа оскен. Библиотекада ном фондузу байлак: уран-чечен литература, В. И. Ленин дугайында, политилех-политиктиг, кодээ ажыл-агый, үлетпүр дөөш аңгы-аңгы адырлар аайы-биле номнар четчир. Уругларга болгаш тыва дылга хамаарышкан литератураны доктаамал ап турар бис.

Улуг Октябрьның юбилейиниге уткуштур номчукчулар ортузунга солун ажылдарны библиотека чөвүлели-биле кады организастап келдивис. Тематиктиг болгаш календарь делгелелерин доктаамал чаартып, үндүрүп турар. «Чаа делегейниң эртени», «Олар Тывага Советтерниң эргечагыргазы дөөш тулчуп чорааннар», «Тыва — чечектелген булуң» дөөш өске-даа делгелелерни болук аайы-биле кылган. «Бистиң намдарывыс», «Бистиң адаларывыстың чалыы чылдары» деп литература доочулалдарын организастаан.

Кижилерниң амыдыралыга номнуң ролю, оон кижизидикчи салдары кончуг улуг. Библиотекага кымнарны келбес дөөр, чаа солун уран-чечен литература, адырлар аайы-биле номнар номчукчуларның кичээнгейиниң төвүнде. Библиотекага ыяктыр номчулгалар, доочулалдар кылыры-даа таарымчалыг. Ылаңгыя кежээлерде ажылчыннар-даа, школачылар-даа номчулга залын долдур олургулаптар.

Районнуң культура албан черлериниде хоочуннар база эвээш эвес. Мен бодум мацаа ажылдаа-ла 21 чыл чедип турар мен. Мээн-биле кады ажылдап чоруур хоочуннарның аразында райкүүскомнуң культура килдизиниң эргелекчизи А. П. Петрова, уруглар библиотеказында З. Ф. Исаева, «Кызыл тараачын» совхозта М. Оюн дөөш оскелерни-даа адап болур. Чалыы салгал база тыптып келген. Бистеам чүгле клуб, библиотека эвес, харын улусчу театр, музыка школазы, улусчу университет дөөш кижилериниң сонуургалдарын хандырар, культура, уран чүүл талазы-биле билиглер чедип алырынга дузалаар черлер-ле хөй.

З. НЕМКИНА,
библиотека эргелекчизи, Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы.

Туранның музыка школазы ажыттынга-ла он чыл чедип турар. Ында чүс ажыг уруглар өөренген. Школада өөренип турар уругларның 70 хуузу үндезин чурттакчыларның ажытөлү бооп турары онзагай. Бо чылын ук школада домра болгаш чурулга салбырларын база ажыткан. Школаның доозукчуларының аразындан уран чүүл училищезинде өөренип турарлар база бар. Ында башкылап турарларның хөй кезии Кызылдың уран чүүл училищезин доосканнар. Бо чылын Аржаан суурда салбырны база ажыткан. Школаның башкылары Улуг Октябрьның юбилейинде байырлал концерттерин белетнежип, Туран хоорайның тус-тус коллективтеринде улуг ажылдарны чорудуп турарлар.

ЧУРУКТА: домра клазының башкызы Валентина Монгуш кичээл үезинде.

«Кызыл тараачын» совхозтуң бот-тывынгыр артистериниң сураа чүгле районда эвес, харын республикада билдингир. Культура бажыңының агитация-уран чүүл бригадазы кодээниң ажыл-ишчилеринге бараан бооп, оюн-концерттерни бо-ла көргүзер. Олар кожазы ажыл-агыйларга база аалдап баар. Саанчылар, малчыннар, механизаторлар бот-тывынгыр уран чүүлге хандыкшылдыг, хостуг үе-шагында культурлуг дыштанырынга сонуургалдыглар.

Чоокта чаа совхозтуң тараажылары юбилейлиг чылдың дүжүдүн ажааган соонда байырлалды зрттирген. Мурнакчыларны шаңнап-мактаан ыр-шоор база аңаа чаңгыланган. Совхозтуң Туран фермазының саанчылары механизаторларга байыр чедирип келгени ол.

ЧУРУКТА: Туран фермазының бот-тывынгыр артистери.

Бо номерде Бии-Хем райондан материалдарны «Шынның» корреспондентилери Б. Дирчин, А. Зайцев (фото) олар белетнээн.

• СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ •

ЧЕМПИОННАР

Хостуг хүрешке делегей чемпионадыга киришкен совет мөгелер алды алдын медальды чаалап алган: Анатолий Белоглазов (Калининград), Анатолий Прокопчук (Москва), Владимир Юмин (Махачкала), Павел Пинигин (Киев), Асламбек Бисултанов (Грозный), Сослан Андиев (Орджоникидзе).

Бистиң командавыс өзулугда «алдын шилиндек команда»: чемпионнар Совет Эвилелиниң аагы-аңгы хоорайларындан үнген. Оларның чартыы боттарының чедиишкиннерин катаптаан. Белоглазов, Прокопчук, Бисултанов бир дугаарында делегей чемпиону болганнар.

* * *

ССРЭ-ниң кубогу дөөш Душанбеде болуп турар ча адар маргылдааның баштайгы хүнүнде Читадан келген 20 харлыг Владимир Ешеев шылгараан. 70 метр хемчээлге 360 санны адар тургаш, 329-ту аткаш, чурттуң чаа рекордун тургускан. Дараазында хүнде чаъстыг-даа болза ол-ла хемчээлге ооң мурнунда турган чурттуң рекордун 21 санга эжиктеп.

(СЭТА).

МОСКВАЖЕ

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнга турааскаатканн теледамчыдылганы бистиң Төрээн чуртувустуң найысылалы Москва бо чылдың ноябрь 1-де чорудар. Аңаа эвилелдешкен республикалардан, РСФСР-ден мөгелер болгаш өскедаа спортчулар киржир.

Орта киржири-биле Тываның мөгелери Ооржак Дапыл, Ооржак Кара-Кат, Биче-оол Маадыр-оол, Анатолий Самдан, Валерий Араптан бурунгу хүн Кызылдан Москваже чорупкан.

Ук дамчыдылгага Россия Федерациязындан чалаттырган 9 мөге бар. Оларның бежи бистиң республикадан болганы—аныяк Тывада национал спорттуң сайзырап турарын бадыткап турар. Мооң мурнунда үелерде бо хире хөй санныг мөге хамаан чок, ийи-чаңгыс кижи бизин чурттуң найысылалынче мындыг дамчыдылгага киржири-биле барып көрбээн. Бо дээрге база-ла Улуг Октябрьның ачызы-дыр.

Бистиң корр.

БРИГАДИРНИҢ ОГЛУ

Колхозта бригадир болуп ажылдап турар Иван Тимофеевич Гетто—бажының дүгү агарып, назыны улгады берген акый болду. Оглу Саша дерзии оорларга өлүрткен соонда, ол ажыг-шүжүгге алзын, улам кырый бергеннинг кылдыр көзүлдү.

...Ол дүне аът ажаакчызы Гетьман Геттоларның сонгазын соктап келгей. Аът кажаазының сонгалары ажык, ында сайгылгаан хып турарын ол дыннаткан. Дуза дилээн кыйгыже бир-ле дугаарында Саша маннапкан чүве-дир.

Оларның бажыныдан чүс-ле метр хире черге аът кажаазы турган. Оон чаны-биле Саша та каш катап эрткен. Чүс, мук-даа четкен боор. Кодээ суурнуң чурттакчызы оолчуташ аът кажаазындан кайын ыраар деп! Девип, сампап турар дорут, бора өөнүг аттарны шыпап-ла кым магадавас боор! Мырынай бичии турган, бир-ле дугаарында аът мунганын Саша бодунуң кыска амыдыралының дургузунда утпайн чораан.

Прохоры суурда аът оорлаар чорук ында-хаая-даа болза бар. Ажыл чок ийи-чаңгыс чалгаа кижилер чулар, чүтен туткулап алган суур кезин чорун турган. Суурнуң стадион азы профтехучилище чанынга турун алган көөр болзувусса, аът мунуп алган шаап турар улус мырынай эндерик болур. Оларның чамдыктары кымчы, демир-дузактар туткулап алган, аңаала чарыштырып турарлар. Шак ындыг «эреспейлерни» хөй-нинти организацияларының төлөөлери болганчок-ла томаарткан турар. Ол ажыл чок, аңаа-ла аът мунун шаап турар чалгаларга удур демиселди чорудуп турар кижилерниң биразы—Саша ол. Чүге дээрге ооллуң ачазы—И. Т. Гетто чылгы бригадазының бригадири. Саша аттың ажык-дузазын кымдан артык билир. Демги «эреспейлер» ол бригаданың аттарын мунуп турар деп чүвени база Саша билир.

...Ол коргунчуг дүнче катап өөн келилиңер. Кажан аът ажаакчызы Омельченко биле чылгычы Гетьман олар кажааның аксын ажыдынканда, Саша эжик аскынга доза турупкан. «Оорларда боо бар!» деп чылгычыларның биразы алгыргаан. Саша оон кортпаан, чашты бербээн, дезин маннаваан. Ол оорларже шурай берген, ынчалза-даа боонуң частыышкыны ооллу мурнапкан...

Ол херекти назы четпээн ооллар үүлгеткен болган. Олар туттурган. Суд болуп турган. Шиттирип турар ооллардың чанынга база хос сандайлар турган. Аңаа ол ооллардың ада-иезин олуртукан. Ажы-төлүн чүге хайгааравайн турарын суд олардан шыңгыы айтырган. Ол дүне демги оорлар кандыг байдал-биле аът кажаазынче чорупканы, ийи боону кайыын тып алганын тодарадыр херек.

Оорларның биразы Серовтуң ада-иезин арагачылар болган. Оларның бажынынга үргүлчү эзирик улус чыгыр, оглупуң өөредилгезинче сагыш салбайн келгенин судка олар миннир ужурга таварышканнар. Оон ангыда оглу араганың амданын билирин, таакпылаарын база эскертеннер. Кажан ооллуң боонуң мажыын чаза тудуп турар үеде олар ооң кайдаазын-даа билбээннер.

Шиттирип турар Кочуренковтуң сонгу адазы база ол судка олурушкан. Ооллу «бут адаанга ораашпазын» дөөш кыргаанавазынче чорудупканын ол чугаалаан. Ийи-чаңгыс школага баарын, чогум ооллуң кижизидилгезинче кичээнгей салбайн келгенин ол миннинген.

Херек үүлгедикчилериниң биразы—Гизатулиннің подъездиге олурун алган, гитара кангырадырындан өске сонуургалы чок турган. Хостуг үезинде Саша Гетто баштаан өөренникчилер ооредка ажылдап турда, ол кинолап, гитаралап базып турган.

Сашаны боолапкан Серовтуң адазы судтуң чапсар аразында Иван Тимофеевич Геттога мынча дөөн: «Сээң оглуңнуң мээнинден арта берген чүүү бар яйык! Боолуг деп чугаалап турда-ла ол мнаар чүге думчуун сута бергени ол? Шагдаадан эккелгеш, хамык херекти тайбың шиитпирлен болур турган-дыр».

Саша Геттону хынап, оон сонуургалы чүл, хостуг үезин канчаар эрттирип турарыл деп айтырыгны харыылаар дөөш кымдаа чүгурбээн, кым-даа маннаваан болгай. Ол ооллуң кижизидилгези эки, боду төлептиг болганындан оон күжү, мергежили, холдары херек деп негеттинген черже чорупканы ол-дур.

А. ТАРАСОВ.

Приморье край.

Телевидение

ОКТЯБРЬ 27-ДЕ

МОСКВАДАН

10.00—Медээлер.
10.10—Эртенги гимнастика.
10.30—«Тоол аалдан келген». «Эртинелиг хоорайның ыдбичизи». Хөй серия-лыг мультфильм. 8-ки, 9-ку, 10-гу сериялар.
11.30—«Мурманск». «Хоорайлар болгаш кижилер» деп белүктен документалдыг телефильм.
11.55—«Бистиң намдарывыс. 1975 чыл».

КЫЗЫЛДАН

12.55—Телефильм.
13.50—16.30—Чапсар.

МОСКВАДАН

16.30—«Сээн күш-ажылың—сээн бединиң». Документалдыг телефильмнер программазы.
17.15—17.25—Чапсар.
17.25—«Совет литературада коммунистиң овур-хевири».

КЫЗЫЛДАН

18.15—Телемедээлер.
18.30—«Эстафета». Телефильм.
18.45—«Кызыл Октябрь». Литература-музыкалыг композиция.
19.15—Документалдыг фильм.
19.25—«Икарлар черде чурттап турарлар». Киноочерк.
19.35—«Делегей байдалының доочулалы». Дамчыдылга.
19.55—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

20.00—Медээлер.

КЫЗЫЛДАН

20.10—Телемедээлер (орус дылга).

МОСКВАДАН

20.20—«Миллионнарның ленинчи университеди». «Амыдыралдың овур-хевири — социалистиг».
20.50—С. Прокофьев—«Золушка» деп балеттен сцена. РСФСР-ниң алдарлыг артистери М. Дроздова биле В. Тедеев күүседир.
21.00—«Кижиниң чаагай чоруунга».
21.15—«Човулаанның довунчүүнде». Хөй серия-лыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 7-ги серия.
22.30—«Уе». Информастыг программа.
23.00—01.45—Хоккейге ССРЭ-ниң кубогу. Чартык финал. «Динамо» (Рига)—«Спартак». 2-ги, 3-кү оюнар. Ригадан дамчыдылга. «Динамо» (Москва)—ЦСКА 3-кү оюн. «Сокольники» Спорт ордузундан дамчыдылга.

Аңаар

Бөгүн республикага аяс хүн болур. Хаттың дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы мурнуубарының районнарга 2—7, өскелериниге 0—5 градус чылыыр.

Кызылга база чагбас. Чөөп чүк угланыышкынны хаттың дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы дүне 1—8 градус соок, хүндүс 1—9 градус чылыг болур.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ОКТЯБРЬ 27-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Бодунуу-биле чурттаар» 9.50, 11.35, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыынды 9.10, «Шөлду эртер» 14.30, 16.15, Киноклуб: «Светофор» 10.40, «Чилиниң кырында дүн» 12.05, 18.00, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ийи Федор» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Хосталганың солдаттары» (2 серия-лыг) 15.00, 19.00 шактарда.

Тыва АССР-ниң Бай-Тайга райкүүскомунуң иштики херектер килдизиниң улуг инспектору, милицияның лейтенантызы, 1972 чылдан бөөр СЭКП кежигүнү

Александр Хертекович ТОЙБУХААНЫҢ

1977 чылдың октябрь 25-те хенертен мөчээнин СЭКП-ниң Бай-Тайга райкому, райкүүском болгаш Тыва АССР-ниң Иштики херектер министерствозу дыңнатпышаан, оон өг-бүлезинге, дөргүл-төөрелдеринге ханы кажыдалын илередип тур.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Алтайның, Красноярскиниң медицина институттарының белеткел салбырларынга кирерин күзээннерге Тыва АССР-ниң Кадык камгалал министерствозунуң дыңнадыры болза, белеткел салбырынга ортумак эртемниг, колхозка, совхозка, үлетпүрүн бүдүрүлге черинге, транспорт болгаш харылзаа организациязынга, тудугга ийи чылдан эвээш эвес ажылдаан стажтыг кижилерни, Совет Армиядан болгаш Флоттан халажып келгеннерни, а ол ышкаш тускай медицина эртеми чокка ажыг кижи ажаар талазы-биле санитарларны болгаш медицинаның биче сестраларын, аптека албан черлериниң база суд-медицина экспертизаның ажылдакчыларын хүлээп алыр. Белеткел салбырынга хүлээп алганнариң 50 хуузу ооллар болур.

Белеткел салбырларынче кирер кижилер дараазында документини дужаар: хүлээп алырының дугайында ректорга билдириишкин, ортумак эртеминиң дугайында документ (бодуу-биле), ажылдап турган чериниң характеристика, автобиография, котарыгустуң азы бүдүрүлге черинин шынзытканы күш-ажыл дептериниң хоолгазы, медицина шынзылгазы (майык 286), алды фото-чуруктар (3х4), тускай доктааткан хевир-биле чоруткан бижик.

Документилерни Тыва АССР-ниң Кадык камгалал министерствозунга ноябрь 10-га чедир дужаар. Өөредилге декабрь 1-ден эгелээр.

ЧАРЛАЛДАР

Кызыл хоорайның бүдүрүлге черлериниң, уругларның албан черлериниң болгаш школаларның удуртукчуларының кичээнгейинге

1977 чылдың ноябрь 1-ге чедир ноябрь 7-де уругларны байырлаа белектерин кылырынга чагыгларны Кызылдың аъш-чем садыы хүлээп алыр. Белектиң өртээ 1 рубль. Чагыгларны бижик-биле дараазында адреске хүлээп алыр:

Кызыл хоорай, Октябрьская кудумчузу, 29, Аъш-чем садыы, садыг килдизи.

Чогуур өйүнде кылган чагыг силерниң уругларыларга улуг өөрүшкүү бөөр.

Чыжыргана чыырын чүгле ыяш ажыл-агыйының күжү-биле чорударын организацияларның, совхозтарның удуртукчуларынга болгаш хамаатыларга ыяш ажыл-агыйының Тыва эргелели дыңнадып тур.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000

Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизиниң 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 2-37-13, культура килдизиниң 2-23-54, кодээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг килдистериниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. Чагыг № 251.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1). ТС—00989.